

AFTALE OM POLITISK DIALOG OG SAMARBEJDE

mellem Den Europæiske Union og dens medlemsstater på den ene side og Republikken Cuba på den anden side

KONGERIGET BELGIEN,
REPubLIKKEN BULGARIEN,
DEN TJEKKISKE REPUBLIK,
KONGERIGET DANMARK,
FORBUNDSREPUBLIKKEN TYSKLAND,
REPubLIKKEN ESTLAND,
IRLAND,
DEN HELLENSKE REPUBLIK,
KONGERIGET SPANIEN,
DEN FRANSKE REPUBLIK,
REPubLIKKEN KROATIEN,
DEN ITALIENSKE REPUBLIK,
REPubLIKKEN CYPERN,
REPubLIKKEN LETLAND,
REPubLIKKEN LITAUEN,
STORHERTUGDØMMET LUXEMBOURG,
UNGARN,
REPubLIKKEN MALTA,
KONGERIGET NEDERLANDENE,
REPubLIKKEN ØSTRIG,
REPubLIKKEN POLEN,
DEN PORTUGISISKE REPUBLIK,
RUMÆNIEN,
REPubLIKKEN SLOVENIEN,
DEN SLOVAKISKE REPUBLIK,
REPubLIKKEN FINLAND,
KONGERIGET SVERIGE,
DET FORENEDE KONGERIGE STORBRITANNIEN OG NORDIRLAND,

som er kontraherende parter i traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, i det følgende benævnt »EU-medlemsstaterne«, og

DEN EUROPÆISKE UNION

på den ene side og

REPubLIKKEN CUBA, i det følgende benævnt »Cuba«,

på den anden side,

SOM TAGER HENSYN TIL parternes ønske om at konsolidere og udbygge deres forbindelser ved at styrke deres politiske dialog, samarbejde og økonomiske og handelsmæssige forbindelser i en ånd præget af gensidig respekt og lighed,

SOM FREMHÆVER den betydning, de tillægger styrkelsen af den politiske dialog om bilaterale og internationale spørgsmål,

SOM FREMHÆVER deres vilje til at samarbejde i internationale fora om spørgsmål af gensidig interesse,

SOM MINDER OM deres ønske om yderligere at fremme det strategiske partnerskab mellem Den Europæiske Union og Latinamerika og Caribien og den fælles partnerskabsstrategi for EU og Caribien under hensyn til de gensidige fordele ved regionalt samarbejde og integration,

SOM BEKRÆFTER respekten for suveræniteten, territorial integritet og Republikken Cubas politiske uafhængighed,

SOM BEKRÆFTER deres tilslutning til styrkelse af effektiv multilateralisme og De Forenede Nationers rolle samt til alle de principper og formål, der er nedfældet i De Forenede Nationers Pagt,

SOM BEKRÆFTER deres respekt for de universelle menneskerettigheder som omhandlet i verdenserklæringen om menneskerettigheder og andre relevante internationale menneskerettighedsinstrumenter,

SOM ERINDRER OM deres tilslutning til efterlevelse af de anerkendte principper for demokrati, god regeringsførelse og retsstaten,

SOM BEKRÆFTER deres tilslutning til fremme af international fred og sikkerhed og fredelig bilæggelse af tvister i overensstemmelse med retfærdighedsprincipperne og de folkeretlige principper,

SOM HENVISER TIL deres tilslutning til internationale forpligtelser vedrørende nedrustning og ikke-spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler og samarbejde på dette område,

SOM HENVISER TIL deres tilslutning til bekæmpelse af ulovlig handel med og ophobning af håndvåben og lette våben i fuld overensstemmelse med deres forpligtelser i henhold til internationale instrumenter og til samarbejde på dette område,

SOM BEKRÆFTER deres tilslutning til bekæmpelse og eliminering af alle former for diskrimination, herunder diskrimination på grund af race, farve eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering,

SOM UNDERSTREGER deres tilslutning til fremme af inklusiv og bæredygtig udvikling og samarbejde om at nå målene i 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling,

SOM ANERKENDER Cubas status som udviklingsøstat og tager højde for parternes respektive udviklingsniveauer,

SOM ANERKENDER vigtigheden af udviklingssamarbejde for udviklingslandenes bæredygtige vækst, deres bæredygtige udvikling og endelig virkeliggørelse af internationalt aftalte udviklingsmål,

SOM TAGER AFSÆT i princippet om fælles ansvar og er overbevist om vigtigheden af at forebygge produktion af, handel med og brug af ulovlig narkotika,

SOM ERINDRER OM deres tilsagn om at bekæmpe korrupsion, hvidvaskning af penge, organiseret kriminalitet, menneskehandel og smugling af migranter,

SOM ANERKENDER behovet for øget samarbejde om fremme af retfærdighed, sikkerhed for borgerne og migration,

SOM ER KLAR OVER behovet for at fremme denne aftales mål gennem dialog og samarbejde, der inddrager alle relevante interessenter, herunder i givet fald regionale og lokale myndigheder, civilsamfundet og den private sektor,

SOM ERINDRER OM deres internationale tilsagn vedrørende samfundsmæssig udvikling, herunder på områder som uddannelse, sundhed og arbejdstagerrettigheder, samt miljøtilsagn,

SOM BEKRÆFTER stateres suveræne ret til at udnytte deres egne naturressourcer og deres ansvar for at bevare miljøet i overensstemmelse med deres nationale lovgivning, folkerettens principper og erklæringen fra FN's konference om bæredygtig udvikling,

SOM BEKRÆFTER den betydning, parterne tillægger de principper og regler, der regulerer den internationale handel, herunder navnlig dem, der er omhandlet i overenskomsten om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen af 15. april 1994 og de multilaterale aftaler, som er knyttet hertil, og behovet for at anvende dem på en gennemsigtig og ikkediskriminerende måde,

SOM GENTAGER deres modstand mod ensidige tvangsforanstaltninger med ekstraterritorial virkning, som er i modstrid med folkeretten og frihandelsprincipperne, og ønsker at fremme deres ophævelse,

SOM BEMÆRKER, at, hvis parterne inden for rammerne af denne aftale beslutter at indgå specifikke aftaler vedrørende området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, som indgås af Unionen i henhold til tredje del, afsnit V, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, vil bestemmelserne i sådanne fremtidige aftaler ikke være bindende for Det Forenede Kongerige og/eller Irland, medmindre Den Europæiske Union sammen med Det Forenede Kongerige og/eller Irland for så vidt angår deres respektive tidligere bilaterale forbindelser meddeler Cuba, at Det Forenede Kongerige og/eller Irland som en del af Unionen er blevet bundet af sådanne aftaler i overensstemmelse med protokol nr. 21 om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling for så vidt angår området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union og til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde. Tilsvarende vil eventuelle senere EU-interne foranstaltninger, som måtte vedtages i henhold til tredje del, afsnit V, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde til gennemførelse af denne aftale, ikke være bindende for Det Forenede Kongerige og/eller Irland, medmindre de har meddelt, at de ønsker at deltage i eller acceptere de pågældende foranstaltninger i overensstemmelse med protokol nr. 21. Parterne bemærker endvidere, at sådanne fremtidige aftaler eller sådanne senere EU-interne foranstaltninger vil falde ind under protokol nr. 22 om Danmarks stilling, der er knyttet som bilag til de nævnte traktater,

BLEVET ENIGE OM FØLGENDE:

DEL I

ALMINDELIGE BESTEMMELSER

Artikel 1

Principper

1. Parterne bekræfter deres tilslutning til et stærkt og effektivt multilateralt system og fulde respekt for og efterlevelse af folkeretten og de formål og principper, der er nedfældet i De Forenede Nationers Pagt (»FN-pagten«).
2. De finder desuden, at det er et grundlæggende aspekt ved denne aftale, at de tilslutter sig det fastlagte grundlag for forbindelserne mellem Den Europæiske Union og Cuba, som bygger på lighed, gensidighed og gensidig respekt.
3. Parterne er enige om, at alle foranstaltninger under denne aftale gennemføres i overensstemmelse med deres respektive forfatningsmæssige principper, retlige rammer, lovgivning, normer og forskrifter samt de relevante internationale instrumenter, som de er parter i.
4. Parterne bekræfter deres vilje til at fremme bæredygtig udvikling, som er et ledende princip for gennemførelsen af denne aftale.
5. Respekt for og fremme af de demokratiske principper, respekt for alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder som fastsat i verdenserklæringen om menneskerettigheder og i de centrale internationale menneskerettighedsinstrumenter og tilhørende valgfrie protokoller, som finder anvendelse på parterne, samt respekt for retsstaten udgør væsentlige elementer i denne aftale.
6. Parterne anerkender inden for rammerne af deres samarbejde, at alle folk har ret til frit at vælge deres politiske system og til frit at stræbe efter økonomisk, social og kulturel udvikling.

Artikel 2

Mål

Parterne er enige om, at målene med denne aftale er:

- a) at konsolidere og styrke de eksisterende forbindelser mellem parterne med hensyn til politisk dialog, samarbejde og handel på grundlag af gensidig respekt, gensidighed, fælles interesse og respekt for parternes suverænitet
- b) at ledsage moderniseringsprocessen for Cubas økonomi og samfund gennem tilvejebringelse af en omfattende ramme for dialog og samarbejde

- c) at indgå i en resultatorienteret dialog på grundlag af folkeretten med henblik på at styrke det bilaterale samarbejde og det fælles engagement i internationale fora, navnlig De Forenede Nationer, med det mål at styrke menneskerettighederne og demokrati, sikre bæredygtig udvikling og få bragt alle former for diskrimination til ophør
- d) at støtte indsatsen for at nå målene i 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling
- e) at fremme handel og økonomiske forbindelser i overensstemmelse med de regler og principper, der er gældende for international handel som fastsat i aftalerne under verdenshandelsorganisationen (WTO)
- f) at fremme regionalt samarbejde i Caribien og Latinamerika med det mål om muligt at finde regionale løsninger på regionale og globale problemer og fremme bæredygtig udvikling i regionen
- g) at fremme forståelse ved at tilskynde til kontakt, dialog og samarbejde mellem Cuba og EU-landene på alle niveauer.

DEL II

POLITISK DIALOG

Artikel 3

Mål

Parterne er enige om at indgå i en politisk dialog. Målene for denne dialog er:

- a) at styrke politiske forbindelser og fremme udveksling og gensidig forståelse af spørgsmål af fælles interesse og betydning
- b) at muliggøre bred udveksling af synspunkter og oplysninger mellem parterne om holdninger i internationale fora, fremme gensidig tillid og samtidigt fastlægge og styrke fælles tilgange, hvor det er muligt
- c) at styrke De Forenede Nationer som kernen i det multilaterale system med afsæt i FN-pagten og folkeretten med henblik på at sætte organisationen i stand til at håndtere globale udfordringer på en effektiv måde
- d) yderligere at fremme det strategiske partnerskab mellem Den Europæiske Union og Sammenslutningen af Latinamerikanske og Caribiske Stater (CELAC).

Artikel 4

Områder og midler

1. Parterne er enige om, at den politiske dialog skal føres løbende på højt embedsmandsniveau og højt politisk niveau og dække alle aspekter af fælles interesse på enten regionalt eller internationalt niveau. De spørgsmål, der skal tages op i den politiske dialog, fastlægges af parterne på forhånd.
2. Den politiske dialog mellem parterne har til formål at klarlægge interesser og holdninger hos begge parter og søge at definere et fælles grundlag for bilaterale samarbejdsinitiativer eller multilateral indsats på de områder, der er omhandlet i denne aftale, og på andre områder, som parterne måtte blive enige om at føje til aftalen.
3. Parterne etablerer særlige dialoger på de nødvendige områder efter fælles overenskomst.

Artikel 5

Menneskerettigheder

Parterne er enige om inden for rammerne af den overordnede politiske dialog at etablere en menneskerettighedsdialog med henblik på at fremme praktisk samarbejde mellem parterne på både multilateralt og bilateralt plan. Dagsordenen for hvert dialogmøde aftales af parterne, skal afspejle deres respektive interesser og har til formål at sikre en afbalanceret tilgang til borgerlige og politiske rettigheder og økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

Artikel 6

Ulovlig handel med håndvåben og lette våben samt andre konventionelle våben

1. Parterne erkender, at ulovlig fremstilling, overførsel og omsætning af håndvåben og lette våben, herunder ammunition hertil, og overdreven akkumulering heraf, dårlig forvaltning, dårligt sikrede lagre og ukontrolleret spredning fortsat udgør en alvorlig trussel mod fred og sikkerhed i verden.

2. Parterne er enige om at efterleve og opfylde deres forpligtelser og tilsagn på dette område under gældende internationale aftaler og FN-resolitioner samt andre internationale instrumenter og anerkender som ramme herfor FN's handlingsprogram vedrørende forebyggelse, bekæmpelse og udryddelse af ulovlig handel med håndvåben og lette våben i alle dens aspekter.
3. Parterne bekræfter den naturlige ret til selvforsvar i henhold til artikel 51 i FN-pagten og hver enkelt stats ret til at fremstille, importere og oplagre håndvåben og lette våben af hensyn til forsvar og national sikkerhed og af hensyn til deres deltagelse i fredsbevarende operationer i overensstemmelse med FN-pagten og på grundlag af beslutninger truffet af hver enkelt part.
4. Parterne anerkender betydningen af interne kontrolsystemer for overførslen af konventionelle våben i overensstemmelse med internationale instrumenter som omhandlet i stk. 2. Parterne anerkender betydningen af at anvende sådanne kontroller på en ansvarlig måde som et bidrag til international og regional fred, sikkerhed og stabilitet, begrænsning af menneskelig lidelse og forebyggelse af ulovlig handel med konventionelle våben eller omdirigering heraf til ikkegodkendte deltagere.
5. Parterne er desuden enige om at samarbejde på bilateralt, regionalt og internationalt niveau og at sikre koordinering, komplementaritet og synergi i deres bestræbelser for at sikre, at der er passende love, forskrifter og procedurer til at udøve effektiv kontrol med fremstilling, eksport, import, overførsel eller genoverførsel af håndvåben og lette våben samt andre konventionelle våben og enige om at forebygge, bekæmpe og afskaffe ulovlig handel med våben og derved bidrage til at bevare international fred og sikkerhed. De er enige om at etablere en løbende politisk dialog, der skal ledsage og konsolidere disse bestræbelser, idet der for hver part tages hensyn til arten, rækkevidden og omfanget af den ulovlige våbenhandel.

Artikel 7

Nedrustning og ikke-spredning af masseødelæggelsesvåben

1. Parterne, som bekræfter deres tilslutning til generel og fuldstændig nedrustning, finder, at spredning af nukleare, kemiske og biologiske våben og deres fremføringsmidler, både til statslige og ikkestatslige aktører, udgør en af de alvorligste trusler mod fred, stabilitet og sikkerhed i verden.
2. Parterne bemærker sig bekendtgørelsen om, at Latinamerika og Caribien er et fredsområde, hvorved denne regions stater forpligter sig til at fremme nuklear nedrustning, og hvorved det fastslås, at Latinamerika og Caribien er et kernevåbenfrit område.
3. Parterne er enige om at samarbejde om og bidrage til internationale bestræbelser vedrørende nedrustning, alle aspekter ved ikke-spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler samt national våbeneksportkontrol gennem fuld efterlevelse og national gennemførelse af deres eksisterende forpligtelser i henhold til internationale nedrustnings- og ikke-spredningstraktater og -aftaler og til andre internationale forpligtelser, som er gældende for parterne og i overensstemmelse med folkerettens principper og normer.
4. Parterne er enige om, at denne bestemmelse er et væsentligt element i denne aftale.
5. Parterne er desuden enige om at udveksle synspunkter og samarbejde med henblik på at tage skridt til i givet fald at undertegne, ratificere eller tiltræde relevante internationale instrumenter og at gennemføre og fuldt ud efterleve de instrumenter, som de er parter i.
6. Parterne er enige om at etablere en løbende politisk dialog med det mål at ledsage deres samarbejde på dette område.

Artikel 8

Bekæmpelse af alle former og udtryk for terrorisme

1. Parterne bekræfter vigtigheden af at forebygge og bekæmpe alle former og udtryk for terrorisme og er enige om at samarbejde ved udveksling af erfaringer og oplysninger under fuld overholdelse af principperne i FN-pagten, retsstaten og folkeretten, herunder den internationale menneskerettighedslovgivning og humanitær folkeret, idet der tages hensyn til FN's globale terrorbekæmpelsesstrategi som omhandlet i FN's Generalforsamlings resolution 60/288 af 8. september 2006 og de regelmæssige revisioner heraf.

2. Parterne samarbejder navnlig:
 - a) i forbindelse med gennemførelse af relevante FN-resolutioner og ratificering og gennemførelse af universelle retlige instrumenter mod terrorisme og andre retlige instrumenter af relevans for parterne
 - b) om udveksling af oplysninger om terrorgrupper og deres støttenetværk i overensstemmelse med folkeretten og national lovgivning
 - c) om udveksling af synspunkter om midler, metoder og bedste praksis til at bekæmpe terrorisme og tilskyndelse til terrorhandlinger, herunder på tekniske områder og inden for uddannelse og i relation til forebyggelse af terrorisme
 - d) om fremme af international konsensus om bekæmpelse af terrorisme, finansiering af terrorisme og dens normative ramme og ved at arbejde frem mod indgåelse snarest muligt af en aftale om en generel konvention om international terrorisme med henblik på at supplere de eksisterende FN-instrumenter og andre gældende internationale instrumenter til terrorbekæmpelse, som de er parter i
 - e) om at fremme samarbejdet mellem FN-medlemsstaterne med henblik på effektiv og fuld gennemførelse af FN's globale terrorbekæmpelsesstrategi med alle passende midler.

Artikel 9

Alvorlige forbrydelser, der berører det internationale samfund

1. Parterne bekræfter, at de mest alvorlige forbrydelser, som skaber bekymring i det internationale samfund som helhed, ikke bør være ustraffede, og at retsforfølgning af de skyldige skal sikres ved hjælp af foranstaltninger enten på nationalt eller internationalt niveau, herunder Den Internationale Straffedomstol.
2. Parterne gentager betydningen af samarbejde med de relevante retsinstanser i overensstemmelse med parternes respektive love og gældende internationale forpligtelser.
3. Parterne er enige om, at målene og principperne i FN-pagten og folkeretten er væsentlige for en effektiv og fair international strafferetlig jurisdiktion, som supplerer de nationale retssystemer.
4. Parterne er enige om at samarbejde for at styrke de retlige rammer til at forebygge og straffe de forbrydelser, der er mest alvorlige for det internationale samfund, ved bl.a. at dele erfaringer og opbygge kapacitet på områder, der er fælles enighed om.

Artikel 10

Ensidige tvangsforanstaltninger

1. Parterne udveksler synspunkter om ensidige tvangsforanstaltninger med ekstraterritorial virkning, der strider mod folkeretten, og alment accepterede regler inden for international handel, som de begge er berørt af, og som anvendes for at lægge politisk og økonomisk pres på stater og berører andre staters suverænitet.
2. Parterne fører en løbende dialog om anvendelsen af sådanne foranstaltninger og forebyggelse og afhjælpning af deres virkninger.

Artikel 11

Bekæmpelse af menneskesmugling og smugling af migranter

1. Med det formål at identificere områder og fastlægge en fælles indsats udveksler parterne synspunkter om forebyggelse og bekæmpelse af smugling af migranter og menneskehandel under enhver form og om sikring af ofres beskyttelse i overensstemmelse med FN-pagten og relevante internationale instrumenter, navnlig FN's konvention om bekæmpelse af grænseoverskridende organiseret kriminalitet, protokollen om forebyggelse, bekæmpelse og retsforfølgning af menneskehandel, særlig handel med kvinder og børn, og protokollen om bekæmpelse af smugling af migranter til lands, ad søvejen og ad luftvejen samt FN's globale handlingsplan til bekæmpelse af menneskehandel, der blev vedtaget af FN's generalforsamling ved resolution 64/293.

2. Parterne fokuserer navnlig på:
 - a) fremme af love og politikker, der er i overensstemmelse med bestemmelserne i FN's konvention om bekæmpelse af grænseoverskridende organiseret kriminalitet, protokollen om forebyggelse, bekæmpelse og retsforfølgning af menneskehandel, særlig handel med kvinder og børn, og protokollen om bekæmpelse af smugling af migranter til lands, ad søvejen og ad luftvejen
 - b) bedste praksis og aktiviteter, som skal bidrage til at identificere, arrestere og retsforfølge kriminelle netværk, der står bag smugling af migranter og menneskehandel, og til at støtte ofrene for sådanne forbrydelser.

Artikel 12

Bekæmpelse af produktion af, handel med og brug af ulovlige narkotika

1. Parterne bekræfter vigtigheden af at udveksle synspunkter og bedste praksis med det formål at identificere områder og fastlægge en fælles indsats for at forebygge og bekæmpe produktion af, handel med og brug af alle former for ulovlige narkotika, herunder nye psykoaktive stoffer, i overensstemmelse med FN-pagten og relevante internationale instrumenter, navnlig de tre vigtigste FN-konventioner om narkotikakontrol fra 1961, 1971 og 1988, den politiske erklæring og den erklæringen om retningslinjerne for begrænsning af narkotikaefterspørgslen, der blev vedtaget af højniveausegmentet på FN's generalforsamlings ekstraordinære samling om narkotika i juni 1998, den politiske erklæring og handlingsplan, der blev vedtaget på den 52. samling i FN's narkotikakommission i marts 2009, og slutdokumentet, der blev vedtaget på FN's generalforsamlings ekstraordinære samling om verdens narkotikaproblem i april 2016.
2. Parterne skal også søge at samarbejde med andre lande om begrænsning af produktionen af og handelen med ulovlige stoffer i fuld overensstemmelse med folkeretten, stateres suverænitet og princippet om fælles ansvar og ansvarsdeling.

Artikel 13

Bekæmpelse af racediskrimination, fremmedhad og lignende intolerance

1. Parterne tilslutter sig den globale kamp mod racisme, racediskrimination, fremmedhad og lignende intolerance, herunder ved universel ratificering og gennemførelse af den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination.
2. De udveksler i den forbindelse bedste praksis og strategier og politikker til fremme af bekæmpelsen af racediskrimination, fremmedhad og lignende intolerance, navnlig vedrørende gennemførelsen af Durbanerklæringen og -handlingsprogrammet, på parternes områder og på globalt niveau.
3. De udveksler ligeledes synspunkter om de mest effektive måder til at gennemføre det såkaldte United Nations International Decade for People of African Descent 2015-2024.
4. De overvejer mulighederne for at iværksætte foranstaltninger til bekæmpelse af racediskrimination inden for rammerne af FN og andre fora.

Artikel 14

Bæredygtig udvikling

1. Parterne ser positivt på 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling og dens mål for bæredygtig udvikling, der er vedtaget af FN's Generalforsamling, og forpligter sig til at arbejde frem mod deres virkeliggørelse, både nationalt og internationalt.
2. De er enige om vigtigheden af at udrydde alle former for fattigdom og at sikre bæredygtig udvikling i økonomisk, social og miljømæssig henseende på en afbalanceret og integreret måde. De bekræfter til det formål deres tilslutning til gennemførelse af 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling i overensstemmelse med deres respektive kapaciteter og vilkår.

3. Parterne anerkender, at alle 17 mål for bæredygtig udvikling i 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling skal gennemføres for at sikre bæredygtig udvikling. De er enige om at udveksle synspunkter om de områder, hvor der bedst kan samarbejdes om at nå målene for bæredygtig udvikling, herunder:

- a) fremme af udryddelse af fattigdom, sult, analfabetisme og sygdom og sikring af varig, inklusiv og bæredygtig økonomisk vækst for alle
- b) behørig prioritering af en fælles løsning på alle miljøproblemer, herunder klimaforandringer, og fremme af bæredygtig forvaltning og anvendelse af vand, have og jordøkosystemer
- c) samarbejde om styrkelse af kvindernes stilling, reduktion af ulighed mellem og i lande, sikring af bedre adgang til domstolene for alle og etablering af ansvarlige, effektive og inklusive institutioner på alle niveauer.

4. Parterne er enige om at etablere en særlig dialog om 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling for at identificere måder, hvorpå det praktiske samarbejde mellem dem kan forbedres inden for de generelle rammer for politisk dialog. Dagsordenen for hvert dialogmøde aftales af parterne.

5. Parterne forpligter sig til at styrke det globale partnerskab for udvikling ved at fremme politikkoherens på alle planer og ved at udvikle en nyskabende samlet tilgang til mobilisering og effektiv anvendelse af alle tilgængelige offentlige, private, interne og internationale ressourcer som omhandlet i Addis Ababa-handlingsprogrammet om udviklingsfinansiering.

6. Parterne anerkender behovet for jævnligt at følge op på og revidere 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling og Addis Ababa-handlingsprogrammet om udviklingsfinansiering på globalt niveau inden for rammerne af FN's Politiske Forum på Højt Niveau vedrørende Bæredygtig Udvikling, herunder med hensyn til midler til gennemførelse, samt i givet fald på nationalt og regionalt plan.

7. Parterne bekræfter behovet for, at alle udviklede lande afsætter 0,7 % af deres bruttonationalindkomst til officiel udviklingsbistand, og for at vækstøkonomier og mellemindkomstlande i den øverste halvdel opstiller mål for forøgelse af deres internationale offentlige finansiering.

DEL III

SAMARBEJDE OG SEKTORPOLITIKDIALOG

AFSNIT I

Almindelige bestemmelser

Artikel 15

Mål

1. Det generelle formål med samarbejdet og sektorpolitikdialogen under denne aftale er at styrke de bilaterale forbindelser mellem Den Europæiske Union og Cuba ved tilvejebringelse af ressourcer, mekanismer, værktøjer og procedurer.

2. Parterne er enige om:

- a) at gennemføre samarbejdsforanstaltninger, der supplerer Cubas indsats med landets økonomiske og socialt bæredygtige udvikling på de områder, der er prioriteret og omhandlet i denne dels afsnit I-VI
- b) at styrke inklusiv bæredygtig udvikling ved at øge den gensidigt fremmende støtte mellem økonomisk vækst, jobskabelse, social samhørighed og beskyttelse samt miljøbeskyttelse
- c) at bidrage til at nå målene i 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling gennem effektive samarbejdsaktioner
- d) at fremme gensidig tillid gennem løbende udveksling af synspunkter og identifikation af områder for samarbejde om globale spørgsmål af interesse for begge parter.

*Artikel 16***Principper**

1. Samarbejdet skal støtte og supplere parternes indsats med hensyn til at gennemføre prioriteter, der er opstillet i deres egne udviklingspolitikker og -strategier.
2. Samarbejdet skal være resultatet af en dialog mellem parterne.
3. Der gennemføres samarbejdsaktiviteter på både bilateralt og regionalt niveau som supplement til hinanden med henblik på at støtte de mål, der er opstillet ved denne aftale.
4. Parterne fremmer alle relevante aktørers deltagelse i deres udviklingspolitikker og deres samarbejde som omhandlet i denne aftale.
5. Parterne forbedrer effektiviteten af deres samarbejde via gensidigt aftalte rammer, idet der tages hensyn til multilateralt aftalte internationale forpligtelser. De fremmer harmonisering, tilpasning og koordinering mellem donorer og opfyldelse af gensidige forpligtelser i forbindelse med gennemførelsen af samarbejdsaktiviteter.
6. Parterne er enige om at tage hensyn til deres forskellige udviklingsniveauer ved fastlæggelsen af samarbejdsaktiviteter.
7. Parterne er enige om at sikre gennemsigtig og ansvarlig forvaltning af finansielle ressourcer, der er til rådighed til de aftalte foranstaltninger.
8. Parterne er enige om, at samarbejde under denne aftale skal være i overensstemmelse med deres respektive procedurer, som er fastlagt til dette formål.
9. Samarbejdet tager sigte på at sikre bæredygtig udvikling og multiplicering af nationale, regionale og lokale kapaciteter for at opnå langsigtet bæredygtighed.
10. Der tages med samarbejdet hensyn til alle tværgående spørgsmål.

*Artikel 17***Sektorpolitikdialog**

1. Parterne bestræber sig på at føre sektorpolitikdialog på områder af fælles interesse. En sådan dialog kan omfatte:
 - a) udveksling af oplysninger om politikformulering og planlægning i de berørte sektorer
 - b) udveksling af oplysninger om harmonisering af parternes retlige rammer med internationale regler og standarder og gennemførelse af sådanne regler og standarder
 - c) udveksling af bedste praksis med hensyn til sektorpolitikformulering, politikkoordinering og forvaltning af specifikke sektorudfordringer.
2. Parterne tilstræber at understøtte deres sektorpolitikdialog med konkrete samarbejdsforanstaltninger, når det er relevant.

*Artikel 18***Samarbejds måder og -procedurer**

1. Parterne er enige om at udvikle deres samarbejde i overensstemmelse med følgende samarbejds måder og -procedurer:
 - a) teknisk og finansiel bistand, dialog og udveksling af synspunkter som et middel til at bidrage til gennemførelse af denne aftales mål
 - b) udvikling af deres bilaterale samarbejde på grundlag af aftalte prioriteter, der fremmer og supplerer Cubas udviklingsstrategier og -politikker
 - c) fremme af Cubas deltagelse i EU's regionale samarbejdsprogrammer

- d) fremme af Cubas deltagelse i EU's tematiske samarbejdsprogrammer
 - e) fremme af Cubas deltagelse som associeret partner i EU's rammeprogrammer
 - f) fremme af samarbejde på områder af fælles interesse mellem parterne og med tredjelande
 - g) fremme af innovative samarbejds- og finansieringsmåder og -instrumenter for at forbedre samarbejdets effektivitet
 - h) yderligere udforskning af praktiske muligheder for samarbejde i fælles interesse.
2. Den Europæiske Union underretter Cuba om nye mekanismer og instrumenter, som Cuba kan komme ind under.
3. EU's humanitære bistand vil blive ydet på grundlag af behov, der er fastlagt i fællesskab og i tråd med de humanitære principper, hvis der opstår naturkatastrofer eller andre katastrofer.
4. Parterne fastlægger i fællesskab arbejdsprocedurer, der kan tilpasses, for at sikre et effektivt og virkningsfuldt samarbejde. Sådanne arbejdsprocedurer kan, hvis det er relevant, omfatte etablering af et koordineringsudvalg, der mødes regelmæssigt for at planlægge, koordinere og systematisk følge alle samarbejdstiltag og informations- og kommunikationsaktiviteter til at øge kendskabet til EU's støtte til disse tiltag.
5. Cuba skal via sine kompetente delegerede enheder:
- a) gennemføre alle importprocedurer, told- og afgiftsfrie, for varer og råmaterialer, der er omfattet af samarbejdet
 - b) om nødvendigt lade sundheds- og landbrugsmyndigheder varetage sundhedskontrol, veterinærkontrol og plantesundhedskontrol og
 - c) gennemføre migrationsprocedurer for personale, der rejser til Cuba for at deltage i aftalte samarbejdstiltag, og procedurer vedrørende andre tilladelser til midlertidige arbejds- og opholdstilladelser for udstationeret personale, der midlertidigt arbejder i Cuba.

Artikel 19

Samarbejdsaktører

Parterne er enige om, at samarbejdet vil blive gennemført i overensstemmelse med deres relevante procedurer og af forskellige samfundsaktører, herunder:

- a) cubanske offentlige institutioner eller offentlige organer, der er udpeget af disse institutioner
- b) lokale myndigheder på forskellige niveauer
- c) internationale organisationer og deres organer
- d) EU-medlemsstaternes udviklingsorganer og
- e) civilsamfundet, herunder videnskabelige, tekniske, kulturelle, kunstneriske og sportslige sammenslutninger, venskabs-sammenslutninger og solidaritetssammenslutninger, sociale organisationer, fagforeninger og kooperative sammenslutninger.

Artikel 20

Samarbejdssektorer

1. Parterne er enige om primært at samarbejde i de sektorer, der er angivet i denne dels afsnit I-VI.
2. Parterne er enige om, at samarbejdstiltagene, der skal identificeres, skal omfatte følgende horisontale og strategiske vektorer for udvikling:
 - a) bæredygtig udvikling
 - b) menneskerettigheder og god regeringsførelse
 - c) miljømæssig bæredygtighed

- d) katastrofeforebyggelse
- e) kønsperspektiv
- f) personer i sårbare situationer
- g) opbygning af national kapacitet og
- h) vidensforvaltning.

Artikel 21

Ressourcer til samarbejde og beskyttelse af parternes finansielle interesser

1. Parterne er enige om at stille passende ressourcer, herunder finansielle midler, til rådighed i det omfang deres respektive ressourcer og forskrifter tillader det, til at virkeliggøre de samarbejdsmaal, der er opstillet i denne aftale.
2. Parterne anvender finansiell bistand efter principper om forsvarlig finansiell forvaltning og samarbejder om at beskytte deres finansielle interesser. Parterne træffer effektive foranstaltninger for at forhindre og bekæmpe svig, korrupsion og alle andre ulovlige aktiviteter, blandt andet ved hjælp af gensidig administrativ bistand og retshjælp inden for de områder, der er omfattet af denne aftale. Alle yderligere aftaler eller finansieringsinstrumenter, som parterne bliver enige om, skal indeholde specifikke klausuler om finansielt samarbejde, der omfatter koordinerede kontrolforanstaltninger som kontrol på stedet, tilsyn og foranstaltninger til bekæmpelse af svig, herunder blandt andet sådanne, som gennemføres af Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig og Republikken Cubas statslige revisionsorgan.

AFSNIT II

Demokrati, menneskerettigheder og god regeringsførelse

Artikel 22

Demokrati og menneskerettigheder

1. Parterne er opmærksomme på regeringernes vigtigste ansvar, nemlig at beskytte og fremme menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, de tager hensyn til betydningen af nationale og regionale særpræg og forskellige historiske, kulturelle og religiøse kontekster, de anerkender, at det er deres pligt at beskytte alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder uanset deres politiske, økonomiske og kulturelle systemer, og er på dette grundlag enige om at samarbejde på områderne demokrati og menneskerettigheder.
2. Parterne anerkender, at demokrati er baseret på folkets frit udtrykte vilje til at vælge deres egne politiske, økonomiske, sociale og kulturelle systemer og på deres uindskrænkede deltagelse i alle livets aspekter.
3. Parterne er enige om at samarbejde om at styrke demokratiet og deres kapacitet til at anvende de principper og den praksis, der ligger til grund for demokratiet og menneskerettighederne, herunder med hensyn til mindretalsrettigheder.
4. Samarbejdet kan bl.a. omfatte aktiviteter, som er aftalt i fællesskab af parterne, med det formål:
 - a) at respektere og værne om verdenserklæringen om menneskerettigheder og fremme og beskytte borgerlige, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder for alle
 - b) at adressere menneskerettighederne globalt på en rimelig og retfærdig måde, på lige fod og med samme vægt, idet de erkender, at alle menneskerettigheder er universelle, indbyrdes afhængige og forbundne
 - c) effektivt at implementere de internationale menneskerettighedsinstrumenter og de valgfrie protokoller, der gælder for hver part, samt de anbefalinger, som formuleres af De Forenede Nationers menneskerettighedsorganer og accepteres af parterne

- d) at integrere fremme og beskyttelse af menneskerettigheder i nationale politikker og udviklingsplaner
- e) at bevidstgøre om og fremme undervisning i menneskerettigheder, demokrati og fred
- f) at styrke demokratiske og menneskerettighedsrelaterede institutioner samt de retlige og institutionelle rammer for fremme og beskyttelse af menneskerettigheder
- g) at udvikle fælles initiativer af gensidig interesse i relevante multilaterale fora.

Artikel 23

God regeringsførelse

1. Parterne er enige om, at samarbejde om god regeringsførelse skal bygge på fuld respekt for principperne i FN-pagten og folkeretten.
2. Sådanne samarbejdsaktiviteter kan bl.a. omfatte aktiviteter, som er aftalt i fællesskab af parterne, med det formål:
 - a) at respektere retsstatsprincippet
 - b) at fremme gennemsigtige, ansvarlige, effektive, stabile og demokratiske institutioner
 - c) at udveksle erfaringer og opbygge kapacitet med hensyn til retlige anliggender og retlig kapacitet
 - d) at udveksle oplysninger om retssystemer og lovgivning
 - e) at fremme udveksling af bedste praksis vedrørende god regeringsførelse, ansvarlighed og gennemsigtig forvaltning på alle niveauer
 - f) at samarbejde til fordel for mere inklusive politiske processer, der gør det muligt at sikre reel inddragelse af alle borgere.

Artikel 24

Styrkelse af institutioner og retsstaten

Parterne tillægger konsolideringen af retsstaten, herunder adgang til domstolsprøvelse og ret til retfærdig rettergang, samt styrkelse af institutioner på alle niveauer inden for retshåndhævelse og retspleje særlig betydning.

Artikel 25

Modernisering af den offentlige forvaltning

Med henblik på at modernisere den offentlige forvaltning er parterne enige om bl.a. at samarbejde om:

- a) forbedring af den organisatoriske effektivitet
- b) forbedring af institutionernes evne til at yde effektiv service
- c) øget gennemsigtighed i forvaltning af offentlige midler og øget ansvarlighed
- d) udveksling af erfaringer med hensyn til forbedring af de retlige og institutionelle rammer
- e) opbygning af kapacitet vedrørende bl.a. gennemførelse og evaluering af levering af offentlige tjenester, digital forvaltning og korruptionsbekæmpelse
- f) udveksling af synspunkter og bedste praksis vedrørende offentlig finansiel forvaltning
- g) styrkelse af decentraliseringsprocesserne i overensstemmelse med deres nationale strategier til økonomisk og samfundsmæssig udvikling.

*Artikel 26***Forebyggelse og løsning af konflikter**

1. Parterne er enige om at udveksle erfaringer og bedste praksis vedrørende forebyggelse og løsning af konflikter på grundlag af en fælles forståelse med henblik på at adressere de grundlæggende årsager til konflikt.
2. Samarbejde om forebyggelse og løsning af konflikter skal tage sigte på at styrke konfliktløsningskapaciteten og kan bl.a. omfatte støtte til mæglings-, forhandlings- og forsoningsprocesser og en bredere indsats til fremme af tillid og fredsbevaring på regionalt og internationalt niveau.

*AFSNIT III***Fremme af retfærdighed, borgernes sikkerhed og migration***Artikel 27***Beskyttelse af personoplysninger**

1. Parterne er enige om at samarbejde om at sikre et højt beskyttelsesniveau for personoplysninger i overensstemmelse med multilateralt aftalte standarder og andre internationale retlige instrumenter og former for praksis.
2. Samarbejde om beskyttelse af personoplysninger kan bl.a. omfatte kapacitetsopbygning, teknisk bistand og udveksling af oplysninger som aftalt i fællesskab af begge parter.

*Artikel 28***Ulovlige narkotika**

1. Parterne samarbejder om at sikre en vidtspændende, integreret og afbalanceret tilgang til forebyggelse og adressering af det globale narkotikaproblem gennem en effektiv indsats og koordinering mellem de kompetente myndigheder, navnlig med hensyn til sundhed, uddannelse, retshåndhævelse, told, sociale anliggender samt retlige og indre anliggender, med det formål at eliminere eller minimere produktionen og reducere udbuddet, handelen, efterspørgslen og besiddelsen i overensstemmelse med intern lovgivning om ulovlige narkotika og under behørig hensyntagen til menneskerettighederne. Dette samarbejde tager også sigte på at mindske effekterne af brug af ulovlige narkotika, på at hjælpe ofre gennem ikkediskriminerende og inklusiv behandling, på at sætte ind over for produktion og brug af nye psykoaktive stoffer og på mere effektiv forebyggelse af omdirigeringen af narkotikaprækursorer, der anvendes til ulovlig fremstilling af narkotika og psykotrope stoffer.
2. Parterne træffer aftale om samarbejdsmetoderne til at nå disse mål. Indsatsen baseres på fælles vedtagne principper i overensstemmelse med de relevante internationale konventioner, navnlig de tre vigtigste FN-konventioner om narkotikakontrol fra 1961, 1971 og 1988, den politiske erklæring og erklæringen om retningslinjerne for begrænsning af narkotikaefterspørgslen, som blev godkendt på De Forenede Nationers generalforsamlings ekstraordinære samling om narkotika i juni 1998, den politiske erklæring og handlingsplan, der blev vedtaget af højniveausegmentet på FN's Narkotikakommissions 52. samling i marts 2009, og slutdokumentet, der blev vedtaget på FN's generalforsamlings ekstraordinære samling om verdens narkotikaproblem i april 2016.
3. Uden at det berører andre samarbejdsordninger, er parterne enige om, at mekanismen for koordinering og samarbejde mellem EU, Latinamerika og Caribien vedrørende narkotika skal anvendes til dette formål på tværregionalt niveau, og de er enige om at samarbejde for at styrke dens effektivitet.
4. Parterne er også enige om at samarbejde om bekæmpelse af kriminel narkotikahandel gennem øget koordinering med relevante internationale organer og instanser, herunder også via politimæssigt og retligt samarbejde.
5. Parterne udveksler erfaringer på områder som udvikling af politikker og lovgivningsmæssig og institutionel udvikling, uddannelse af personale, narkotikarelateret forskning, forebyggelse, behandling, rehabilitering og resocialisering af stofmisbrugere med det formål at minimere de negative folkesundhedsmæssige og sociale konsekvenser af narkotikamisbrug.

*Artikel 29***Hvidvaskning af penge**

1. Parterne er enige om at samarbejde om at forebygge og bekæmpe anvendelsen af deres finansielle systemer, institutioner og udvalgte ikkefinansielle virksomheder og erhverv til hvidvaskning af udbyttet fra kriminelle aktiviteter såsom ulovlig narkotikahandel og korruption og til finansiering af terrorisme.
2. Begge parter er enige om at udveksle bedste praksis, ekspertise, kapacitetsopbygningsinitiativer og uddannelse, som aftalt mellem parterne, vedrørende teknisk og administrativ bistand, der tager sigte på udarbejdelse og gennemførelse af forskrifter og effektivt fungerende mekanismer til bekæmpelse af pengehvidvaskning og finansiering af terrorisme.
3. Samarbejdet fokuserer på:
 - a) udveksling af relevante oplysninger inden for parternes respektive lovgivningsmæssige rammer
 - b) vedtagelse og effektiv gennemførelse af egnede standarder til bekæmpelse af pengehvidvaskning og finansiering af terrorisme svarende til dem, der anvendes af de relevante internationale organer på dette område såsom i givet fald Den Finansielle Aktionsgruppe og Den Finansielle Aktionsgruppe for Latinamerika.

*Artikel 30***Organiseret kriminalitet**

1. Parterne er enige om at samarbejde for at forebygge og bekæmpe organiseret kriminalitet, herunder grænseoverskridende organiseret kriminalitet, og finansiell kriminalitet. Til det formål fremmer og udveksler de bedste praksis og gennemfører relevante aftalte internationale standarder og instrumenter såsom De Forenede Nationers konvention om bekæmpelse af grænseoverskridende organiseret kriminalitet samt protokollerne hertil og De Forenede Nationers konvention mod korruption.
2. Parterne er endvidere enige om at samarbejde for at forbedre borgernes sikkerhed, navnlig gennem støtte til sikkerhedspolitikker og -strategier. Et sådant samarbejde skal bidrage til at forebygge kriminalitet og kan omfatte aktiviteter som regionale samarbejdsprojekter mellem politi og retlige myndigheder, uddannelsesprogrammer og udveksling af bedste praksis for udarbejdelse af kriminalitetsprofiler. Det skal også omfatte bl.a. udveksling af synspunkter om lovgivningsmæssige rammer samt administrativ og teknisk bistand med det formål at styrke de retshåndhavende myndigheders institutionelle og operationelle kapacitet og udveksling af oplysninger og foranstaltninger til styrkelse af samarbejde i forbindelse med efterforskning.

*Artikel 31***Bekæmpelse af korruption**

1. Parterne samarbejder for at gennemføre og fremme relevante internationale standarder og instrumenter, såsom De Forenede Nationers konvention mod korruption.
2. Parterne samarbejder navnlig om:
 - a) at forbedre organisatorisk effektivitet og garantere gennemsigtig forvaltning af offentlige ressourcer og ansvarlighed med deltagelse af de respektive institutioner, der er oprettet til at bekæmpe korruption
 - b) at udveksle bedste praksis til styrkelse af de relevante institutioner, herunder retshåndhavende myndigheder og retsvæsenet
 - c) at forebygge korruption og bestikkelse i internationale transaktioner
 - d) at evaluere gennemførelsen af politikker til bekæmpelse af korruption på lokalt, regionalt, nationalt og internationalt niveau inden for rammerne af mekanismen til evaluering af FN-konventionen mod korruption
 - e) at tilskynde til foranstaltninger, der fremmer gennemsigtighed, legalitet og ændring af den almindelige holdning til korrupt adfærd
 - f) at lette anvendelse af foranstaltninger til identificering og inddrivelse af aktiver, fremme bedste praksis og opbygge kapacitet.

*Artikel 32***Ulovlig handel med håndvåben og lette våben**

1. Parterne er enige om at samarbejde om at forebygge og bekæmpe ulovlig handel med håndvåben og lette våben, herunder dele, komponenter og ammunition hertil, og om at gennemføre den anerkendte ramme i form af FN's handlingsprogram vedrørende forebyggelse, bekæmpelse og udryddelse af ulovlig handel med håndvåben og lette våben i alle dens aspekter. De er i den forbindelse enige om at samarbejde om at udveksle erfaringer og uddannelsesiltag mellem de kompetente myndigheder, herunder toldmyndigheder, politi og kontrolinstanser.
2. Som anført i FN-handlingsprogrammet omhandlet i stk. 1 bekræfter parterne i den forbindelse bl.a. den naturlige ret til individuelt eller kollektivt selvforsvar i overensstemmelse med FN-pagtens artikel 51 og hver enkelt stats ret til at fremstille, importere og oplagre håndvåben og lette våben af hensyn til forsvar og sikkerhed og med henblik på kapacitet til at deltage i fredsbevarende operationer i overensstemmelse med FN-pagten og på grundlag af beslutninger truffet af hver enkelt part.

*Artikel 33***Bekæmpelse af terrorisme**

1. Parterne samarbejder om at bekæmpe terrorisme ved gennemførelse af de rammer og standarder, der er omhandlet i artikel 8.
2. Parterne samarbejder endvidere for at sikre, at enhver person, der deltager i finansiering, planlægning, forberedelse eller udførelse af terrorhandlinger eller yder støtte til terrorhandlinger, bringes for en domstol. Parterne er enige om, at bekæmpelsen af terrorisme skal ske i fuld overensstemmelse med alle relevante FN-resolutioner og med respekt for staternes suverænitet, princippet om en retfærdig rettergang, menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder.
3. Parterne er enige om at samarbejde om at forebygge og forhindre terrorhandlinger via samarbejde mellem politimæssigt og retligt samarbejde.
4. Parterne, som tilslutter sig FN's globale terrorbekæmpelsesstrategi, bør fremme en afbalanceret gennemførelse heraf og i givet fald være indstillet på at gennemføre de tiltag, der er omhandlet heri, på den mest effektive måde for at bringe terrortruslen til ophør.
5. Parterne er også enige om at samarbejde inden for rammerne af de Forenede Nationer om færdiggørelse af udkastet til aftale om den generelle konvention om bekæmpelse af international terrorisme.

*Artikel 34***Migration, menneskehandel og smugling af migranter**

1. Samarbejdet baseres på konsultationer mellem parterne om deres behov og holdninger og gennemføres i overensstemmelse med parternes lovgivningsrammer. Der vil navnlig være fokus på:
 - a) de grundlæggende årsager til migration
 - b) udarbejdelse og gennemførelse af national lovgivning og praksis vedrørende international beskyttelse i overensstemmelse med folkerettens principper og normer, herunder princippet om international beskyttelse i de tilfælde, hvor det finder anvendelse
 - c) indrejseregler, de indrejste personers rettigheder og status, ordentlig behandling og integration af lovligt fastboende i samfundet, uddannelse af lovlige migranter og foranstaltninger til bekæmpelse af racisme og fremmedhad samt alle gældende bestemmelser vedrørende migranternes menneskerettigheder
 - d) evaluering af mekanismer og politikker, der kan lette emigranternes pengeoverførsler
 - e) udveksling af synspunkter og bedste praksis og drøftelse af spørgsmål af fælles interesse vedrørende cirkulær migration og forebyggelse af hjerneflugt

- f) udveksling af erfaringer og bedste praksis, teknisk, teknologisk, operationelt og retligt samarbejde, hvor det er relevant, og parterne er enige herom, om spørgsmål vedrørende indsatsen mod menneskehandel og smugling af migranter, herunder gennem bekæmpelse af netværk og kriminelle organisationer af menneskehandlere og -smuglere og ved at yde beskyttelse, bistand og støtte til ofrene for sådan kriminalitet
- g) tilbagevenden under humane, sikre og værdige omstændigheder for personer, der opholder sig ulovligt på den anden parts område, med fuld respekt for deres menneskerettigheder, herunder tilskyndelse til frivillig tilbagevenden, og tilbagetagelse af sådanne personer i overensstemmelse med stk. 2
- h) støtteforanstaltninger rettet mod varig reintegration af personer, der er vendt tilbage.
2. Som led i samarbejdet om at forhindre og kontrollere ulovlig indvandring, og uden at dette berører kravet om beskyttelse af ofre for menneskehandel, er parterne desuden enige om:
- a) at identificere formodede egne statsborgere og tilbagetage egne statsborgere, som opholder sig ulovligt på en medlemsstats eller Cubas område, inden for den frist og i overensstemmelse med de normer og procedurer, der er fastsat i den gældende lovgivning i Den Europæiske Unions medlemsstater og Cuba, på anmodning og uden unødigt forsinkelse eller yderligere formaliteter, når først statsborgerskabet er fastslået
- b) at forsyne deres statsborgere, som tilbagetages, med passende identitetspapirer til dette formål.
3. Parterne er enige om på anmodning og så snart som muligt at forhandle en aftale om Den Europæiske Unions medlemsstater og Cubas specifikke forpligtelser vedrørende migrationsspørgsmål, herunder tilbagetagelse.

Artikel 35

Konsulær beskyttelse

Cuba accepterer, at de diplomatiske og konsulære myndigheder fra enhver repræsenteret EU-medlemsstat yder beskyttelse til enhver statsborger fra en anden medlemsstat, som ikke har en fast repræsentation, der er i stand til at yde vedkommende konsulær beskyttelse, på samme vilkår som til statsborgere fra den pågældende EU-medlemsstat.

Artikel 36

Civilsamfundet

Parterne anerkender det potentielle bidrag fra civilsamfundet, herunder højere læreanstalter, tænketanke og medier, til virkeliggørelsen af denne aftales mål. De er enige om at fremme foranstaltninger til støtte for større civilsamfunds-deltagelse i formulering og gennemførelse af relevante aktiviteter vedrørende udvikling og sektorielt samarbejde, herunder ved kapacitetsopbygning.

AFSNIT IV

Social udvikling og social samhørighed

Artikel 37

Social udvikling og social samhørighed

1. Parterne, som anerkender, at den sociale udvikling bør forløbe parallelt med den økonomiske udvikling, er enige om at samarbejde om at fremme social samhørighed gennem begrænsning af fattigdom, uretfærdighed og social udstødelse, navnlig med henblik på at nå 2030-dagsordenens mål for bæredygtig udvikling, og det internationalt aftalte mål om fremme af anstændigt arbejde for alle. For at nå disse mål skal parterne mobilisere betydelige finansielle ressourcer fra både samarbejdsressourcer og interne ressourcer.
2. Til det formål samarbejder parterne om at fremme og udveksle bedste praksis vedrørende:
- a) økonomiske politikker med en social vision, der har fokus på et mere rummeligt samfund med bedre indkomstfordeling for at reducere forskelle og ulighed

- b) handels- og investeringspolitikker med udgangspunkt i forbindelsen mellem handel og bæredygtig udvikling, fair handel, udvikling af offentlige og ikkeoffentlige virksomheder i landdistrikter og byområder og deres repræsentative organisationer og virksomhedernes sociale ansvar
 - c) retfærdige og sunde finanspolitikker, der tillader bedre fordeling af velstand og sikrer tilstrækkelige sociale budgetter
 - d) effektive offentlige sociale udgifter kædet sammen med klart definerede sociale mål med en resultatorienteret tilgang for øje
 - e) forbedring og konsolidering af effektive socialpolitikker og retfærdig adgang til sociale tjenesteydelser for alle inden for en lang række sektorer som uddannelse, sundhed, ernæring, sanitet, boliger, retsvæsen og social sikkerhed
 - f) beskæftigelsespolitikker, der tager sigte på anstændigt arbejde for alle i overensstemmelse med internationale og nationale beskæftigelsesstandarder og skabelse af økonomiske muligheder med særlig vægt på de fattigste og mest sårbare grupper og de dårligst stillede regioner
 - g) mere inklusive og bredere sociale beskyttelsesordninger med hensyn til bl.a. pensioner, sundhed, ulykker og arbejdsløshed, som er baseret på solidaritetsprincippet og princippet om ikkediskriminering
 - h) strategier og politikker til bekæmpelse af fremmedhad og diskrimination som følge af bl.a. køn, race, tro, etnisk oprindelse eller handicap
 - i) specifikke politikker og programmer for unge, som skal fremme deres fulde økonomiske, politiske og sociale integration.
3. Parterne er enige om at fremme udveksling af oplysninger og erfaringer vedrørende socialudviklings- og samhørighedsaspekter i interne planer eller programmer.

Artikel 38

Beskæftigelse og social beskyttelse

Parterne er enige om at samarbejde for at fremme beskæftigelse og social beskyttelse gennem foranstaltninger og programmer, der navnlig har til formål:

- a) at sikre anstændigt arbejde til alle
- b) at skabe mere rummelige og velfungerende arbejdsmarkeder
- c) at udvide dækningen af den sociale beskyttelse
- d) at fremme dialogen på arbejdsmarkedet
- e) at sikre respekt for centrale arbejdsmarkedsstandarder, der er fastlagt i Den Internationale Arbejdsorganisations konventioner
- f) at behandle spørgsmål vedrørende den uformelle økonomi
- g) at yde dårligt stillede grupper og bekæmpelse af forskelsbehandling særlig opmærksomhed
- h) at udvikle kvaliteten af menneskelige ressourcer gennem forbedring af uddannelse og undervisning, herunder effektiv erhvervsuddannelse
- i) at forbedre sundheden og sikkerheden på arbejdspladserne, navnlig ved at styrke arbejdstilsynet og støtte sundheds- og sikkerhedsforbedringer
- j) at stimulere jobskabelse og iværksættervirksomhed ved at styrke den institutionelle ramme, der er nødvendig for etablering af virksomheder, og lette adgangen til kredit.

Artikel 39

Uddannelse

1. Parterne er enige om at dele erfaringer og bedste praksis med hensyn til fortsat udvikling af uddannelse på alle niveauer.

2. Parterne er enige om, at samarbejdet skal støtte udvikling af menneskelige ressourcer på alle uddannelsesniveauer, navnlig inden for videregående uddannelse og herunder særlige behov. Parterne fremmer udveksling af studerende, forskere og akademikere gennem eksisterende programmer og øger udviklingen af kapacitet med henblik på at modernisere deres videregående uddannelser.

Artikel 40

Folkesundhed

1. Parterne er enige om at samarbejde på områder af fælles interesse i sundhedssektoren, navnlig videnskabelig forskning, forvaltning af sundhedsvæsenet, ernæring, farmaceutiske produkter, forebyggende medicin og seksuel og reproduktiv sundhed, herunder forebyggelse af og kontrol med overførbare sygdomme som HIV/AIDS, ikkeoverførbare sygdomme som kræft- og hjertesygdomme samt andre større sundhedsrisici som dengue, chikungunya og zika. Parterne er ligeledes enige om at samarbejde om at fremme gennemførelse af internationale sundhedsaftaler, som de er parter i.

2. Parterne er enige om at være særligt opmærksomme på regionale foranstaltninger og programmer, der gennemføres inden for folkesundhed.

Artikel 41

Forbrugerbeskyttelse

Parterne er enige om at samarbejde om forbrugerbeskyttelse for at beskytte folkesundheden og forbrugerinteresser.

Artikel 42

Kultur og arv

1. Parterne forpligter sig til at fremme det kulturelle samarbejde, herunder om kulturarv, med behørig hensyntagen til deres diversitet. I overensstemmelse med deres respektive lovgivninger skal et sådant samarbejde fremme fælles forståelse og tværkulturel dialog og fremme afbalanceret kulturel udveksling og kontakt med de relevante aktører, herunder begge parter civilsamfundsorganisationer.

2. Parterne fremmer samarbejde om kunst, litteratur og musik, herunder gennem udveksling af erfaringer.

3. Samarbejde mellem parterne gennemføres i overensstemmelse med de relevante internationale ophavsretlige og andre bestemmelser om kulturelle anliggender samt internationale aftaler, som de er part i.

4. Parterne er enige om at fremme samarbejde om istandsættelse og bæredygtig forvaltning af kulturarv. Samarbejdet skal bl.a. omfatte sikring og fremme af materielle og immaterielle kultur- og naturværdier, herunder forhindring af og en indsats mod ulovlig handel med kulturarv i overensstemmelse med relevante internationale instrumenter.

5. Parterne er enige om at fremme samarbejde på det audiovisuelle område og medieområdet, herunder radio og trykte medier, gennem fælles initiativer for uddannelse samt audiovisuel udvikling, produktion og distribution, også inden for uddannelse og kultur.

6. Parterne tilskynder til koordinering inden for rammerne af UNESCO med henblik på at fremme kulturel mangfoldighed bl.a. via konsultationer om ratificering og gennemførelse af UNESCO's konvention om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed. Samarbejdet skal også omfatte fremme af kulturel diversitet.

*Artikel 43***Personer i sårbare situationer**

1. Parterne er enige om, at samarbejdet til fordel for sårbare personer skal prioritere foranstaltninger, herunder innovative politikker og projekter, der involverer personer i sårbare situationer. Det bør tage sigte på at fremme menneskelig udvikling, forbedre levevilkårene og fremme deres fulde integration i samfundet.
2. Samarbejdet skal omfatte udveksling af erfaringer om beskyttelse af menneskerettigheder, fremme og gennemførelse af politikker til sikring af lige muligheder for personer i sårbare situationer, skabelse af økonomiske muligheder og fremme af specifikke socialpolitikker rettet mod udvikling af menneskelig kapacitet gennem uddannelse og undervisning, adgang til grundlæggende socialydelser, sociale sikkerhedsnet og retsvæsen med særligt fokus på bl.a. handicappede og deres familier, børn og ældre.

*Artikel 44***Kønsperspektiv**

1. Parterne er enige om, at samarbejdet skal medvirke til at styrke politikker, programmer og mekanismer, der kan garantere, forbedre og udvide mænds og kvinders inddragelse på lige vilkår og med lige muligheder i det politiske og økonomiske liv og samfunds- og kulturlivet, navnlig med henblik på effektiv gennemførelse af konventionen om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder og Beijingerklæringen og -handlingserklæringen. Om nødvendigt gennemføres der særforanstaltninger til støtte for kvinder.
2. Samarbejdet skal fremme hensyntagen til ligestillingsperspektivet på alle relevante samarbejdsområder, herunder i offentlige politikker, udviklingsstrategier og -foranstaltninger, og anvendelse af indikatorer til måling af deres effekt.
3. Samarbejdet skal også bidrage til at lette lige adgang for mænd og kvinder til alle tjenester og ressourcer, så de fuldt ud kan udøve deres grundlæggende rettigheder, f.eks. med hensyn til uddannelse, sundhed, erhvervsuddannelse, beskæftigelse, politisk beslutningstagning, forvaltningsstrukturer og private foretagender.
4. Der skal være særlig opmærksomhed på programmer, der tager sigte på at forebygge og adressere alle former for vold mod kvinder.

*Artikel 45***Ungdom**

1. Samarbejdet mellem parterne skal støtte alle de relevante respektive ungdomsrelaterede politikker. Det skal omfatte støtte til erhvervsuddannelse og beskæftigelse, familierpolitikker og uddannelse, og det skal sikre jobmuligheder for unge og fremme udveksling af erfaringer vedrørende programmer til forebyggelse af ungdomskriminalitet og sikre økonomisk og social integration.
2. Parterne er enige om at fremme unges aktive deltagelse i samfundet, herunder i udformningen af politikker, der bidrager til unges udvikling og har betydning for deres liv.
3. Begge sider er enige om at fremme gennemførelsen af programmer til fordel for samarbejde mellem ungdomsorganisationer, herunder udvekslingsprogrammer.

*Artikel 46***Udvikling af lokalsamfund**

1. Parterne er enige om at samarbejde om fremme af bæredygtig udvikling af lokalsamfund ved hjælp af integrerede foranstaltninger, der sætter gang i initiativer hos lokale økonomiske enheder med udviklingspotentiale og fremmer anvendelse af eksisterende ressourcer i lokalsamfundene.

2. I forbindelse med samarbejdet kan der ydes støtte til foranstaltninger som:
 - a) lokale initiativer i overensstemmelse med de respektive territoriale strategiske planer
 - b) styrkelse af økonomisk forvaltningskapacitet hos lokale produktive enheder og serviceudbydere.

AFSNIT V

Miljø, katastroferisikostyring og klimaforandringer

Artikel 47

Samarbejde om miljø og klimaforandringer

1. Parterne er enige om at samarbejde for at beskytte og forbedre kvaliteten af miljøet på lokalt, regionalt og globalt niveau med henblik på at opnå bæredygtig udvikling.
2. Parterne, som er opmærksomme på denne aftales virkninger, lægger behørig vægt på forbindelsen mellem udvikling og miljø. Parterne vil bestræbe sig på at gøre brug af de investeringsmuligheder, som ren teknologi frembyder.
3. Samarbejdet skal også lette fremskridt på relevante internationale konferencer og fremme effektiv gennemførelse af multilaterale aftaler og de deri aftalte principper på områder som biodiversitet, klimaforandringer, ørkendannelse, tørke og forvaltning af kemikalier.
4. Samarbejdet skal navnlig omfatte:
 - a) bevaring og bæredygtig forvaltning af naturressourcer, biodiversitet og økosystemer, herunder skove og fiskeri, og de tjenester, der tilvejebringes herfra
 - b) bekæmpelse af forureningen af ferskvand og marine farvande, luft og jord, herunder gennem hensigtsmæssig forvaltning af affald, spildevand, kemikalier samt andre farlige stoffer og materialer
 - c) globale spørgsmål som f.eks. klimaforandringer, nedbrydning af ozonlaget, ørkendannelse og tørke, skovrydning, beskyttelse af kystområder, bevaring af biodiversitet og biosikkerhed.
5. i den forbindelse skal samarbejdet søge at lette fælles initiativer på området for afbødning af klimaændringer og tilpasninger til deres skadevirkninger, herunder styrkelsen af CO₂-markedsmekanismerne.
6. Samarbejdet kan omfatte foranstaltninger som f.eks.:
 - a) fremme af politikdialog og dens gennemførelse, udveksling af oplysninger og erfaringer vedrørende miljølovgivning, tekniske regler og renere produktion, den bedste miljøpraksis samt kapacitetsopbygning med henblik på at styrke miljøforvaltning, miljøovervågning og miljøkontrollsystemer i alle sektorer og på alle forvaltningsniveauer
 - b) overførsel og brug af bæredygtig ren teknologi og knowhow, herunder udvikling af incitament og mekanismer til innovation og miljøbeskyttelse
 - c) integration af miljøhensyn i andre politikområder, herunder forvaltning af arealanvendelse
 - d) fremme af bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre, herunder gennem bæredygtig udnyttelse af økosystemer, varer og tjenesteydelser
 - e) fremme af miljøbevidsthed og -uddannelse samt styrket deltagelse af civilsamfundet, herunder navnlig lokalsamfund, i miljøbeskyttelse og indsatsen til fordel for bæredygtig udvikling
 - f) tilskyndelse til og fremme af regionalt samarbejde inden for miljøbeskyttelse
 - g) bistand til gennemførelse og håndhævelse af de multilaterale miljøaftaler, som parterne er part i.

*Artikel 48***Katastroferisikostyring**

1. Parterne anerkender behovet for at styre alle katastroferisici, der berører en eller flere staters område. Parterne bekræfter deres fælles forpligtelse til at forbedre foranstaltningerne til forebyggelse, afhjælpning, beredskab, reaktion og genopbygning for derved at øge deres samfunds og infrastrukturens modstandsdygtighed og, når det er hensigtsmæssigt, til at samarbejde på bilateralt og multilateralt politisk niveau for at forbedre katastroferisikostyringen.
2. Parterne er enige om, at samarbejde inden for katastroferisikostyring skal tage sigte på at reducere sårbarhed og risici, øge overvågning og kapaciteten til tidlig varsling samt øge Cubas modstandsdygtighed over for katastrofer, bl.a. gennem støtte til interne bestræbelser samt til de regionale rammer til begrænsning af sårbarheden og styrkelse af indsatsen over for katastrofer for at øge den regionale forskning og sikre videreformidling af bedste praksis, idet der gøres brug af de erfaringer, der er gjort med hensyn til begrænsning af katastroferisici, beredskab, planlægning, forebyggelse, afhjælpning, reaktion og genopbygning.

*Artikel 49***Vand og sanitet**

1. Parterne anerkender behovet for at sikre adgang til og bæredygtig forvaltning af vandforsyning og sanitet for alle, og de er derfor enige om at samarbejde om bl.a.:
 - a) kapacitetsopbygning til effektiv forvaltning af vandforsynings- og sanitetsnetværk
 - b) vandkvalitetens indvirkning på sundhedsindikatorer
 - c) modernisering af teknologi vedrørende vandkvalitet, fra overvågning til laboratorier
 - d) uddannelsesprogrammer, der fremmer behovet for opretholdelse, rationel anvendelse og integreret forvaltning af vandressourcer.
2. Parterne er enige om at være særligt opmærksomme på regionale foranstaltninger og samarbejdsprogrammer på dette område.

*AFSNIT VI***Økonomisk udvikling***Artikel 50***Landbrug, udvikling af landdistrikter, fiskeri og akvakultur**

1. Parterne er enige om at samarbejde inden for landbrug, udvikling af landdistrikter, fiskeri og akvakultur om bl.a.:
 - a) forbedring af produktivitet og produktion
 - b) forbedring af kvaliteten af landbrugs-, fiskeri- og akvakulturprodukter
 - c) udvikling af bylandbrug og forstadslandbrug
 - d) styrkelse af produktionskæder
 - e) udvikling af landdistrikter
 - f) fremme af sunde vaner for at forbedre ernæringsniveauet
 - g) udvikling af landbrugs- og fiskerimarkeder, engrosmarkeder og adgang til finansiel kredit
 - h) fremme af virksomhedsudviklingstjenester for kooperativer, små private landbrug og små fiskerisamfund
 - i) udvikling af deres markeder og fremme af internationale handelsforbindelser
 - j) udvikling af økologisk produktion

- k) udvikling af bæredygtigt landbrug og akvakultur, der tager hensyn til miljøkrav og -udfordringer
 - l) fremme af videnskab, teknologi og innovation vedrørende landbrug og udvikling af landdistrikter, fiskeri og akvakultur samt industriel forarbejdning af disse ressourcer
 - m) fremme af bæredygtig udnyttelse og forvaltning af fiskeressourcerne
 - n) fremme af bedste praksis inden for forvaltning af fiskeriet
 - o) forbedring af dataindsamlingen med henblik på at anvende den bedste disponible videnskabelige viden vedrørende ressourcevurdering af fiskebestande og forvaltning
 - p) styrkelse af overvågnings-, kontrol- og tilsynssystemer inden for fiskeriet
 - q) bekæmpelse af ulovligt, urapporteret og ureguleret fiskeri
 - r) styrkelse af samarbejdet for at sikre øget kapacitet til udvikling af teknologi med merværdi til forarbejdning af fiskeri- og akvakulturprodukter.
2. Samarbejdet kan bl.a. omfatte levering af teknisk ekspertise, ydelse af støtte, opbygning af kapacitet og udveksling af information og erfaringer. Parterne er enige om at fremme institutionelt samarbejde og styrke samarbejdet inden for internationale organisationer og med interne og regionale fiskeriforvaltningsorganisationer.
3. For områder med høj katastroferisiko skal parterne tilskynde til gennemførelse af risikoanalyse og egnede foranstaltninger til at øge modstandsdygtigheden i forbindelse med samarbejde om fødevarerikkerhed og landbrug.

Artikel 51

Bæredygtig turisme

1. Parterne er enige om turismesektorens betydning for den sociale og økonomisk udvikling af lokalsamfund og begge regioners betydelige økonomiske potentiale for udvikling af virksomheder på dette område.
2. Til det formål er de enige om at samarbejde om fremme af bæredygtig turisme for navnlig at støtte:
- a) udviklingen af politikker, der kan optimere de socioøkonomiske fordele ved turisme
 - b) udformningen og konsolideringen af turismeprodukter gennem levering af ikkefinansielle tjenesteydelser, uddannelse, teknisk bistand og tekniske tjenesteydelser
 - c) integration af miljømæssige, kulturelle og sociale hensyn i udviklingen af turismesektoren, herunder både beskyttelse og fremme af kulturværdier og naturressourcer
 - d) inddragelse af lokalsamfund i udviklingen af turismen, herunder navnlig turisme i landdistrikter og lokalområder samt økoturisme
 - e) markedsførings- og reklamestrategier, udvikling af institutionel kapacitet og menneskelige ressourcer samt fremme af internationale standarder
 - f) fremme af samarbejde og forbindelser mellem den offentlige og den private sektor
 - g) udvikling af forvaltningsplaner for udviklingen af den interne og regionale turisme
 - h) fremme af informationsteknologi inden for turisme.

*Artikel 52***Samarbejde inden for videnskab, teknologi og innovation**

1. Parterne bestræber sig på at udvikle videnskabelig, teknologisk og innovationsmæssig kapacitet, der dækker alle de aktiviteter, som er omfattet af de etablerede mekanismer eller samarbejdsaftaler af fælles interesse. Til dette formål skal parterne i overensstemmelse med deres interne regler fremme udveksling af information og deltagelse fra deres forskningsenheders side samt inddragelse af den teknologiske udvikling med hensyn til følgende samarbejdsaktiviteter:
 - a) udveksling af oplysninger vedrørende deres respektive videnskabs- og teknologipolitikker
 - b) fælles forsknings- og udviklingsaktiviteter, der tager sigte på at fremme videnskabeligt fremskridt og overførsel af teknologi og knowhow, herunder anvendelse af informations- og kommunikationsteknologier.
2. Der lægges særlig vægt på opbygning af det menneskelige potentiale som et langvarigt grundlag for videnskabelig og teknologisk ekspertise og på etablering af varige forbindelser mellem parternes forsker- og teknologisamfund på både nationalt og regionalt niveau. Til det formål fremmes udvekslingen af forskere og bedste praksis i forbindelse med forskningsprojekter.
3. Forskningscentre, højere læresteder og andre interessenter i Den Europæiske Union og Cuba inddrages i samarbejde inden for videnskab, teknologi og forskning, hvor det er relevant.
4. Parterne er enige om at bruge alle ordninger til at øge kvantiteten og kvaliteten af højt kvalificerede fagfolk, herunder gennem uddannelse, forskningssamarbejde, stipendier og udvekslinger.
5. Parterne fremmer deres respektive enheders deltagelse i hinandens forsknings- og teknologiprogrammer med sigte på at opnå gensidigt fordelagtig videnskabelig ekspertise i overensstemmelse med deres respektive bestemmelser for deltagelse af enheder fra tredjelande.

*Artikel 53***Teknologioverførsel**

1. Parterne anerkender vigtigheden af samarbejde og teknisk bistand inden for teknologioverførsel, herunder automatiseringsprocesser, og er enige om at samarbejde om fremme af overførsel af teknologi gennem særlige akademiske eller faglige programmer til overførsel af viden mellem dem.
2. Den Europæiske Union letter og fremmer Cubas adgang til forsknings- og udviklingsprogrammer, der bl.a. tager sigte på teknologiudvikling.

*Artikel 54***Energi, herunder vedvarende energi**

1. Parterne anerkender den voksende betydning af vedvarende energi og energieffektive løsninger for bæredygtig udvikling og er enige om, at deres fælles mål skal være at fremme et samarbejde på energiområdet, navnlig med hensyn til bl.a. bæredygtige, rene og vedvarende energikilder, energieffektivitet, energibesparelseteknologi, elektrificering af landdistrikter og regional integration af energimarkeder som identificeret af parterne og i overensstemmelse med intern lovgivning.
2. Samarbejdet kan bl.a. omfatte:
 - a) politikdialog og samarbejde i energisektoren, navnlig vedrørende forbedring og diversificering af energiforsyning og forbedring af energimarkeder, herunder produktion, transmission og distribution
 - b) kapacitetsopbygningsprogrammer, overførsel af teknologi og knowhow, herunder arbejde med emissionsstandarder i energisektoren, navnlig med hensyn til energieffektivitet og sektorforvaltning
 - c) fremme af energibesparelser, energieffektivitet og vedvarende energi og undersøgelser af indvirkningen af energiproduktion og -forbrug på miljøet, navnlig indvirkningen på biodiversitet, skovbrug og ændringer af arealanvendelse

- d) udvikling af vedvarende energi og energieffektive pilotprojekter, navnlig inden for sol-, vind-, biomasse-, vand-, bølge- og tidevandsenergi
- e) programmer til forbedring af befolkningens generelle kendskab til og viden om vedvarende energi og energieffektivitet
- f) genanvendelse eller energianvendelse af fast og flydende affald.

Artikel 55

Transport

1. Parterne er enige om, at samarbejdet på transportområdet skal have fokus på omstrukturering og modernisering af transportinfrastruktur og beslægtet infrastruktur, på at lette og forbedre person- og godstransporten og forbedre adgangen til by-, luft-, jernbane- og vejtransportmarkederne gennem en forbedring af transportforvaltningen fra et operationelt og administrativt synspunkt og ved at højne driftsstandarderne.
2. Samarbejdet kan omfatte følgende:
 - a) udveksling af information om parternes politikker, særlig vedrørende bytransport og multimodale transportnets sammenkobling og interoperabilitet og andre anliggender af gensidig interesse
 - b) forvaltning af indre vandveje, veje, jernbaner, havne og lufthavne, herunder passende samarbejde mellem de relevante myndigheder
 - c) projekter for overførsel af europæisk teknologi til det verdensomspændende satellitnavigationssystem og til centre for offentlig bytransport
 - d) forbedring af sikkerheds- og forureningsforebyggelsesstandarderne, herunder samarbejde i de relevante internationale fora med sigte på en bedre håndhævelse af internationale standarder
 - e) aktiviteter, der fremmer udviklingen af luft- og søtransport.

Artikel 56

Modernisering af den økonomiske og sociale model

1. Parterne er enige om at udvikle samarbejdsforanstaltninger for at bidrage til styrkelse og modernisering af Cubas offentlige administration og Cubas økonomi. De er enige om at støtte udvikling af virksomheder og kooperativer med særlig prioritering af lokal udvikling.
2. Dette samarbejde kan udvikles på områder af fælles interesse, f.eks.:
 - a) makroøkonomiske politikker, herunder finanspolitikker
 - b) statistik
 - c) handelsinformationssystemer
 - d) Handelsfremmende foranstaltninger
 - e) kvalitetssystemer og standarder
 - f) støtte til lokale udviklingsinitiativer
 - g) agroindustriel udvikling
 - h) statskontrol og -tilsyn
 - i) organisation og funktionsmåde for virksomheder, herunder offentlige virksomheder.

3. Parterne er enige om at fremme og tilskynde til samarbejde mellem institutioner, herunder sektorbaserede institutioner, der fremmer instrumenter til støtte for små og mellemstore virksomheder, navnlig dem, hvis indsats tager sigte på at forbedre konkurrenceevne, teknologisk innovation, integration i værdikæder, adgang til kredit og uddannelse samt styrkelse af den institutionelle kapacitet og den institutionelle ramme. De er ligeledes enige om at fremme kontakter mellem begge parter virksomheder for at støtte deres entré på internationale markeder, investering og teknologioverførsel.

Artikel 57

Statistik

1. Parterne er enige om at samarbejde om udvikling af bedre statistiske metoder og programmer i overensstemmelse med internationalt anerkendte standarder, herunder indsamling, behandling, kvalitetskontrol og formidling af statistikker, med henblik på at fastlægge indikatorer, som er mere gensidigt sammenlignelige for parterne, således at de kan bestemme behovene for statistiske oplysninger på de områder, der er omfattet af denne aftale. Parterne anerkender fordelene ved bilateralt samarbejde for virkeliggørelsen af disse mål.

2. Samarbejdet kan bl.a. omfatte: tekniske udvekslinger mellem Cubas nationale statistik- og informationskontor og statistiske kontorer i EU-medlemsstaterne og Eurostat, herunder udveksling af videnskabsfolk, udvikling af forbedrede og sammenhængende metoder til dataindsamling, opsplitting, analyse og fortolkning og tilrettelæggelse af seminarer, arbejdsgrupper eller programmer, der supplerer den statistiske kapacitet.

Artikel 58

God regeringsførelse inden for beskatning

1. Parterne anerkender og forpligter sig til at gennemføre principperne om god regeringsførelse inden for beskatning, dvs. gennemsigtighed, udveksling af oplysninger og fair skattekonkurrence.

2. I overensstemmelse med deres respektive kompetencer skal parterne forbedre det internationale samarbejde på beskatningsområdet, lette opkrævningen af lovlige skatteindtægter og udvikle foranstaltninger til effektivt at gennemføre minimumsstandarderne for god regeringsførelse inden for beskatning.

AFSNIT VII

Regional integration og regionalt samarbejde

Artikel 59

Regionalt samarbejde

1. Gennem samarbejdet ydes der støtte til aktiviteter til udbygning af regionalt samarbejde mellem Cuba og landets caribiske naboer inden for rammerne af CARIFORUM, navnlig på de prioriterede områder, der er identificeret inden for rammerne af den fælles partnerskabsstrategi for Caribien og EU. Aktiviteterne kan også bidrage til at styrke den regionale integrationsproces i Caribien.

2. Samarbejdet skal styrke inddragelsen af alle sektorer, herunder civilsamfundet, i det regionale samarbejde og integrationsprocessen på de betingelser, parterne fastlægger, og omfatte støtte til konsultationsordninger og oplysningskampagner.

3. Parterne er enige om at benytte alle eksisterende samarbejdsinstrumenter til at fremme aktiviteter til at opbygge et aktivt samarbejde mellem Den Europæiske Union og Cuba, mellem Cuba og andre lande og/eller regioner i Latinamerika og Caribien på alle de samarbejdsområder, der er omhandlet i denne aftale. Parterne er enige om at have særlig opmærksomhed på regionale samarbejdsprogrammer vedrørende forskning og innovation og uddannelse og på at fortsætte udviklingen af vidensområdet for Den Europæiske Union og Latinamerika (EU-LAC-vidensområdet) med initiativer som f.eks. det fælles forskningsområde og det fælles område for videregående uddannelser. Det tilstræbes, at regionale og bilaterale samarbejdsaktiviteter supplerer hinanden.

4. Parterne skal søge at udveksle synspunkter med henblik på at tilrettelægge fælles tiltag i multilaterale fora.

DEL IV

HANDEL OG HANDELSAMARBEJDE*Artikel 60***Mål**

Parterne er enige om, at målene med deres samarbejde på handelsområdet navnlig er:

- a) at styrke deres handel og økonomiske forbindelser, navnlig ved fremme af dialog om handelsanliggender og tilskyndelse til øget handel mellem parterne
- b) at fremme Cubas integration i verdensøkonomien
- c) at fremme udvikling og diversificering af intraregional handel og handel med Den Europæiske Union
- d) at øge handelens bidrag til bæredygtig udvikling, herunder miljømæssige og sociale aspekter
- e) at støtte diversificering af Cubas økonomi og fremme af et gunstigt erhvervs klima
- f) at tilskynde til flere investeringer gennem udvikling af et attraktivt og stabilt miljø for gensidig investering via en fortsat dialog, der tager sigte på at fremme forståelse og samarbejde vedrørende investerings spørgsmål og fremme ikkediskriminerende investeringsvilkår.

*AFSNIT I***Handel***Artikel 61***Regelbaseret handel**

1. Parterne anerkender, at den betydelige reduktion af toldsats og andre handelshindringer og afskaffelse af diskriminerende behandling i international handel tjener til at fremme vækst, økonomisk diversificering og velstand.
2. Parterne bekræfter, at det er i deres fælles interesse, at handelen forløber i overensstemmelse med et regelbaseret multilateralt handelssystem, under hvilket parterne er ansvarlige for at opretholde reglernes forrang og en effektiv, fair og afbalanceret gennemførelse af disse.

*Artikel 62***Mestbegunstigelsesbehandling**

1. Parterne indrømmer hver især varer fra den anden part mestbegunstigelsesbehandling i overensstemmelse med artikel I i den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel (GATT) af 1994 og de fortolkende bemærkninger hertil, som med de fornødne ændringer er indarbejdet i og gjort til en del af nærværende aftale.
2. Stk. 1 finder ikke anvendelse på præferencebehandling, som parterne indrømmer varer fra et andet land i overensstemmelse med WTO-aftalerne.

*Artikel 63***National behandling**

Parterne indrømmer hver især varer fra den anden part national behandling i overensstemmelse med artikel III i GATT 1994 og de fortolkende bemærkninger hertil, som med de fornødne ændringer er indarbejdet i og gjort til en del af nærværende aftale.

*Artikel 64***Gennemsigtighed**

1. Parterne bekræfter princippet om gennemsigtighed for deres handelsforanstaltninger og er enige om, at politikkerne og forskrifterne om udenrigshandel bør kommunikeres og forklares tydeligt.
2. Parterne er enige om, at interessenter bør have mulighed for at blive informeret om hver parts forskrifter, som berører den internationale handel.

*Artikel 65***Handelslettelser**

Parterne bekræfter deres tilslutning til WTO-aftalen om handelslettelser.

*Artikel 66***Tekniske handelshindringer**

1. Parterne bekræfter deres rettigheder og forpligtelser under WTO-aftalen om tekniske handelshindringer («TBT-aftalen»).
2. Denne artikels bestemmelser finder anvendelse på tekniske forskrifter, standarder og procedurer for overensstemmelsesvurdering som fastsat i TBT-aftalen.
3. Parterne anerkender vigtigheden af effektive mekanismer til underretning og udveksling af oplysninger om tekniske forskrifter, standarder og procedurer for overensstemmelsesvurdering, jf. TBT-aftalen.

*Artikel 67***Sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger (SPS-foranstaltninger)**

1. Parterne bekræfter de rettigheder, forpligtelser, principper og mål, der er fastsat i aftalen om sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger, den internationale plantebeskyttelseskonvention, Codex Alimentarius-Kommissionen og Verdensorganisationen for Dyresundhed.
2. Parterne anerkender vigtigheden af effektive mekanismer til konsultation, underretning og udveksling af oplysninger med hensyn til sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger og dyrevelfærdsforanstaltninger inden for rammerne af kompetente internationale organisationer.

*Artikel 68***Handelsbeskyttelse**

Parterne bekræfter deres tilsagn og forpligtelser i henhold til følgende WTO-aftaler: aftalen om beskyttelsesforanstaltninger, WTO-aftalen om subsidier og udligningsforanstaltninger og aftalen om anvendelsen af artikel VI i GATT 1994.

*Artikel 69***Revisionsklausul**

Parterne kan ved fælles overenskomst ændre og revidere denne del for at udbygge deres handels- og investeringsforbindelser.

*Artikel 70***Almindelig undtagelsesklausul**

Parterne bekræfter, at deres eksisterende rettigheder og forpligtelser i henhold til artikel XX i GATT 1994 og de fortolkende bemærkninger hertil er integreret i og udgør en del af nærværende aftale med de fornødne ændringer.

*AFSNIT II***Handelsrelateret samarbejde***Artikel 71***Told**

1. Parterne fremmer og letter samarbejde mellem deres respektive toldvæseners for at sikre grænsesikkerhed, forenkling af toldprocedurer og fremme af lovlig handel samtidigt med, at de opretholder deres kontrolkapacitet.
2. Samarbejdet omfatter bl.a.:
 - a) udveksling af oplysninger vedrørende toldlovgivning og -procedurer på navnlig følgende områder:
 - i) forenkling og modernisering af toldprocedurer
 - ii) lettelse af transitforsendelser
 - iii) toldmyndighedernes kontrol med intellektuelle ejendomsrettigheder
 - iv) forbindelser med erhvervslivet
 - v) fri omsætning af varer og regional integration
 - vi) tilrettelæggelse af toldkontrol ved grænserne
 - b) udvikling af fælles initiativer på områder, der aftales i fællesskab
 - c) fremme af koordinering mellem alle berørte grænsemyndigheder både i og mellem landene.
3. Parterne yder gensidig administrativ bistand i toldanliggender. De kan til dette formål efter fælles overenskomst oprette bilaterale instrumenter.

*Artikel 72***Samarbejde vedrørende fremme af handel**

1. Parterne bekræfter deres tilsagn om at styrke samarbejdet om handelsfremme med henblik på at sikre, at den relevante lovgivning, de relevante procedurer og toldmyndighedernes administrative kapacitet bidrager til at nå målene med hensyn til effektiv kontrol med og fremme af handel.
2. Parterne er enige om bl.a. at samarbejde på følgende områder:
 - a) kapacitetsopbygning og levering af ekspertise til kompetente myndigheder vedrørende toldspørgsmål, herunder certificering og verificering af oprindelse, og tekniske spørgsmål med henblik på håndhævelse af regionale toldprocedurer
 - b) anvendelse af ordninger og moderne toldteknikker, herunder risikovurdering, bindende forhåndsbesked, forenkledede procedurer for import og frigivelse af varer, toldkontrol og metoder til virksomhedsrevision
 - c) indførelse af procedurer og praksis, der så vidt muligt afspejler internationale regler, instrumenter og standarder, som gælder på told- og handelsområdet, herunder bl.a. WTO-aftalen om handelslettelse, den internationale konvention om forenkling og harmonisering af toldprocedurerne som ændret (den reviderede Kyotokonvention) og Verdenstoldorganisationens SAFE-ramme (Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade)
 - d) informationssystemer og automatisering af toldbehandlingen og andre handelsprocedurer, navnlig med henblik på gennemførelse af handelsfremmende foranstaltninger for autoriserede operatører og informationstjenester.

*Artikel 73***Intellektuelle ejendomsrettigheder**

1. Parterne anerkender betydningen af teknisk samarbejde om intellektuel ejendomsret, herunder beskyttelse af geografiske betegnelser, og er enige om at samarbejde på de fælles aftalte vilkår og betingelser om specifikke samarbejdsprojekter i overensstemmelse med parternes egen lovgivning og i overensstemmelse med internationale aftaler, som de er parter i.
2. Parterne er enige om at fremme institutionelt samarbejde, udveksling af oplysninger, teknisk bistand, kapacitetsopbygning og uddannelse. Parterne er enige om, at teknisk samarbejde skal ske i overensstemmelse med deres samfundsøkonomiske udviklingsniveauer, prioriteter og udviklingsbehov.
3. Parterne er enige om, at samarbejdet skal bidrage til at fremme teknologisk innovation og overførsel og udbredelse af teknologi til gensidig fordel for producenter og brugere af teknologisk viden og på en måde, der fremmer sociale og økonomiske gevinster og balance mellem rettigheder og forpligtelser.

*Artikel 74***Samarbejde vedrørende tekniske handelsbarrierer**

1. Parterne anerkender vigtigheden af samarbejde og teknisk bistand med hensyn til tekniske barrierer for handel og er enige om at fremme samarbejdet mellem myndigheder med ansvar for standardisering, metrologi, akkreditering og overensstemmelsesvurdering.
2. Parterne er enige om at samarbejde om bl.a.:
 - a) kapacitetsopbygning og levering af ekspertise, herunder udvikling og styrkelse af relevant infrastruktur, samt tilbud om uddannelse og teknisk bistand vedrørende tekniske forskrifter, standardisering, overensstemmelsesvurdering, akkreditering og metrologi, bl.a. med henblik på at lette forståelsen og efterlevelsen af Den Europæiske Unions krav
 - b) fremme af samarbejde mellem kompetente myndigheder inden for rammerne af relevante internationale organisationer
 - c) udveksling af oplysninger, erfaringer og bedste praksis
 - d) fastlæggelse af fælles holdninger
 - e) at søge kompatibilitet og konvergens vedrørende tekniske forskrifter og procedurer til overensstemmelsesvurdering
 - f) fjernelse af unødvendige handelsbarrierer.

*Artikel 75***Fødevarerikkerhed, SPS-anliggender og dyrevelfærd**

1. Parterne skal fremme samarbejde og koordination mellem de kompetente myndigheder, herunder inden for rammerne af relevante internationale organisationer, hvad angår fødevarerikkerhed, SPS-anliggender og dyrevelfærd, for at begunstige deres bilaterale handelsforbindelser. De skal fremme samarbejde med det formål at anerkende ækvivalensen og harmoniseringen af sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger og yde vejledning og teknisk bistand vedrørende gennemførelsen af sådanne foranstaltninger.
2. Formålet med samarbejdet med hensyn til fødevarerikkerhed, SPS-anliggender og dyrevelfærd er at styrke hver parts kapacitet og forbedre adgangen til den anden parts marked, samtidigt med at niveauet for beskyttelse af mennesker, dyr og planter samt dyrevelfærd opretholdes.
3. Samarbejdet kan bl.a. omfatte:
 - a) levering af lovgivningsmæssig og teknisk ekspertise med henblik på at udvikle og håndhæve lovgivning og med henblik på at udvikle officielle kontrolsystemer på SPS-området, herunder udryddelsesprogrammer, fødevarerikkerhedsordninger og varslingsystemer, samt levering af ekspertise på dyrevelfærdsområdet
 - b) støtte til udvikling og styrkelse af den institutionelle og administrative kapacitet i Cuba, herunder kontrolkapacitet, med henblik på at forbedre regionens SPS-status

- c) udvikling af kapaciteten i Cuba til at opfylde SPS-kravene for at forbedre muligheden for at få adgang til den anden parts marked, samtidig med at beskyttelsesniveauet sikres
- d) styrkelse af det officielle kontrolsystem for eksport til Den Europæiske Union gennem øget analytisk kapacitet og bedre forvaltning i de nationale laboratorier for at opfylde kravene i Den Europæiske Unions lovgivning
- e) levering af rådgivning og teknisk bistand vedrørende Den Europæiske Unions regulering på SPS-området og gennemførelsen af de standarder, der kræves på Den Europæiske Unions marked
- f) fremme af samarbejde inden for relevante internationale organisationer (SPS-udvalget under WTO- aftalen om sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger, den internationale plantebeskyttelseskonvention, Verdensorganisationen for Dyresundhed og Codex Alimentarius-Kommissionen) med henblik på at øge anvendelsen af internationale standarder.

Artikel 76

Traditionelle produkter og håndværksprodukter

Parterne anerkender betydningen af samarbejde til fremme af produktionen af traditionelle produkter og håndværksprodukter.

Samarbejdet kan specifikt fokusere på følgende områder:

- a) udvikling af kapacitet til at lette mulighederne for effektiv markedsadgang for håndværksprodukter
- b) støtte til mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder fra by- og landdistriktsektorer, som fremstiller og eksporterer håndværksprodukter, herunder ved at styrke kompetente støtteinstitutioner
- c) fremme af bevarelsen af traditionelle produkter
- d) forbedring af driftsresultaterne for producenter af håndværksprodukter.

Artikel 77

Handel og bæredygtig udvikling

1. Parterne anerkender, at fremme af handels- og miljøpolitikker og sociale politikker, der støtter hinanden gensidigt, bidrager til at nå målet med hensyn til bæredygtig udvikling.
2. For at komplementere de aktiviteter, der er omhandlet i afsnit III og VI i del III er parterne enige om at samarbejde om bl.a.:
 - a) fastlæggelse af programmer og foranstaltninger vedrørende gennemførelse og håndhævelse af handelsrelaterede aspekter af multilaterale miljøaftaler og miljølove
 - b) støtte til udvikling af en gunstig ramme for handel med varer og tjenesteydelser, der bidrager til bæredygtig udvikling, herunder ved videreformidling af praksis vedrørende virksomhedernes sociale ansvar
 - c) fremme af handel med produkter fremstillet af bæredygtigt forvaltede naturressourcer, herunder gennem effektive foranstaltninger vedrørende bevaring og bæredygtig forvaltning af vilde dyr og planter, fiskeri og skovbrug samt udvikling af foranstaltninger til bekæmpelse af ulovlig handel med miljømæssig relevans, herunder gennem håndhævelsesaktiviteter og toldsamarbejde
 - d) styrkelse af institutionel kapacitet til at gennemføre analyser og foranstaltninger vedrørende handel og bæredygtig udvikling.

Artikel 78

Samarbejde om handelsbeskyttelse

Parterne er enige om at samarbejde om handelsbeskyttelse gennem udveksling af erfaringer, teknisk bistand og kapacitetsopbygning.

*Artikel 79***Oprindelsesregler**

Parterne anerkender, at oprindelsesregler spiller en vigtig rolle i international handel, og er enige om at samarbejde ved at levere teknisk bistand og opbygge kapacitet samt ved at udveksle erfaringer på området.

*Artikel 80***Investeringer**

Parterne tilskynder til forøgelse af investeringer gennem gensidigt kendskab til relevant lovgivning og udvikling af et attraktivt og forudsigteligt miljø for gensidige investeringer gennem en dialog, der tager sigte på at øge forståelse og samarbejde om investerings spørgsmål og fremme stabile, gennemsigtige og ikkediskriminerende erhvervs- og investeringsvilkår.

DEL V

INSTITUTIONELLE OG AFSLUTTENDE BESTEMMELSER*Artikel 81***Fælles råd**

1. Der nedsættes hermed et fælles råd. Det fører tilsyn med, at denne aftales mål nås, og overvåger dens gennemførelse. Det træder sammen på ministerniveau med regelmæssige mellemrum på ikke over to år og ekstraordinært, når omstændighederne kræver det, og hvis parterne er enige herom.
2. Det fælles råd undersøger alle større spørgsmål, som bringes op i forbindelse med denne aftale, såvel som ethvert andet bilateralt, multilateralt eller internationalt spørgsmål af fælles interesse.
3. Det fælles råd sammensættes af repræsentanter for parterne på ministerniveau i overensstemmelse med parternes respektive interne ordninger og under hensyntagen til de specifikke spørgsmål, der skal behandles.
4. Det fælles råd fastsætter selv sin forretningsorden.
5. Det fælles råd ledes på skift, fra det ene møde til det næste, af en repræsentant for Den Europæiske Union og en repræsentant for Republikken Cuba i overensstemmelse med de regler, der er fastlagt i forretningsordenen.
6. Det fælles råd har med henblik på virkeliggørelsen af denne aftales mål beføjelse til at træffe afgørelser. Afgørelserne er bindende for parterne, som træffer alle de foranstaltninger, der er nødvendige for at gennemføre dem.
7. Det fælles råd kan også fremsætte passende henstillinger.
8. Det fælles råd træffer afgørelser og vedtager henstillinger ved gensidig overenskomst mellem parterne. Denne procedure anvendes for alle øvrige styrende organer, der oprettes ved denne aftale.

*Artikel 82***Blandet udvalg**

1. Det fælles råd bistås ved varetagelsen af sine opgaver af et blandet udvalg, som sammensættes af repræsentanter for parterne på højt embedsmandsniveau under hensyn til de specifikke spørgsmål, der skal behandles.
2. Det blandede udvalg har ansvaret for den generelle gennemførelse af denne aftale.
3. Det fælles råd fastsætter det blandede udvalgs forretningsorden.
4. Det blandede udvalg har beføjelse til at træffe afgørelser, når det fælles råd har delegeret sådanne beføjelser til det.

5. Det blandede udvalg mødes normalt en gang om året for at foretage en overordnet gennemgang af denne aftales gennemførelse, på skift i Bruxelles og Cuba og på en dato og med en dagsorden, der i forvejen er aftalt af parterne. Der kan indkaldes til særlige møder efter fælles overenskomst på anmodning af en af parterne. Det blandede udvalg ledes på skift, fra det ene møde til det næste, af en repræsentant for Unionen og en repræsentant for Republikken Cuba.

Artikel 83

Underudvalg

1. Det blandede udvalg kan beslutte at nedsætte underudvalg til at bistå det ved varetagelsen af sine opgaver. Det kan beslutte at ændre en opgave, der er tildelt et underudvalg, eller opløse et underudvalg.
2. Underudvalgene mødes én gang om året eller efter anmodning fra en af parterne eller det fælles udvalg på passende niveau. Møder, der afholdes ved personligt fremmøde, finder sted skiftevis i Bruxelles og Cuba. Møder kan også afholdes via ethvert teknologisk middel, der som parterne har til rådighed.
3. Underudvalgene ledes skiftevis af en repræsentant for parterne for ét år ad gangen.
4. Det forhold, at der nedsættes et underudvalg, eller at et sådant findes, er ikke til hinder for, at en part kan indbringe et spørgsmål direkte for det blandede udvalg.
5. Det blandede udvalg fastsætter forretningsordenen, hvori underudvalgenes sammensætning, opgaver og funktionsmåde bestemmes, medmindre andet er fastsat i denne aftale.
6. Der nedsættes herved et samarbejdsunderudvalg. Det bistår det blandede udvalg i varetagelsen af dets opgaver vedrørende denne aftales del III. Det skal også:
 - a) varetage alle samarbejdsrelaterede opgaver, det blandede udvalg pålægger det
 - b) følge op på den generelle gennemførelse af denne aftales del III
 - c) drøfte alle samarbejdsrelaterede spørgsmål, der kan påvirke gennemførelsen af denne aftales del III.

Artikel 84

Definition af »parterne«

I denne aftale forstås ved »parter« på den ene side Den Europæiske Union eller dens medlemsstater eller Den Europæiske Union og dens medlemsstater i overensstemmelse med deres respektive beføjelser og på den anden side Republikken Cuba.

Artikel 85

Opfyldelse af forpligtelser

1. Parterne træffer alle almindelige eller særlige foranstaltninger, som er nødvendige for, at de kan opfylde deres forpligtelser i henhold til denne aftale, og sørger for, at målene i denne aftale nås.
2. Såfremt en part finder, at en anden part har misligholdt en forpligtelse i henhold til denne aftale, kan den træffe passende foranstaltninger. Med undtagelse af særligt hastende og tilfælde meddeler den forud herfor og inden 30 dage det fælles råd alle de relevante oplysninger, der er nødvendige for en grundig undersøgelse af situationen, med henblik på at nå frem til en løsning, der er acceptabel for parterne. Ved udvælgelsen af de foranstaltninger, der skal iværksættes, prioriteres de foranstaltninger, som er mindst forstyrrende for gennemførelsen af denne aftale. Sådanne foranstaltninger meddeles straks den anden part og gøres til genstand for konsultationer i det blandede udvalg, hvis den anden part anmoder derom.
3. Parterne er enige om, at der ved »særligt hastende tilfælde«, jf. stk. 2, forstås tilfælde, hvor en af parterne har gjort sig skyldig i et væsentligt brud på aftalen. Parterne er endvidere enige om, at der ved »passende foranstaltninger«, jf. stk. 2, forstås foranstaltninger, som træffes i overensstemmelse med folkeretten. Det er underforstået, at suspension er den sidste udvej. Ved væsentligt brud på denne aftale forstås:
 - a) en fornægtelse af hele eller dele af denne aftale, som ikke er hjemlet i folkerettens almindelige regler

b) krænkelse af de væsentlige elementer i denne aftale, jf. artikel 1, stk. 5, og artikel 7.

4. Hvis en part anvender foranstaltninger i særligt hastende tilfælde, kan den anden part anmode om, at der bliver indkaldt til et hastemøde mellem parterne inden for 15 dage.

Artikel 86

Ikrafttræden, midlertidig anvendelse, varighed og opsigelse

1. Denne aftale godkendes af parterne efter deres egne interne retlige procedurer.
2. Denne aftale træder i kraft på den første dag i den anden måned efter den dato, på hvilken parterne har underrettet hinanden om afslutningen af de interne retlige procedurer, der er omhandlet i stk. 1.
3. Uanset stk. 2 anvender Den Europæiske Union og Cuba hele eller dele af denne aftale midlertidigt som fastsat i nærværende stykke, indtil den træder i kraft og i overensstemmelse med deres respektive interne procedurer og lovgivning, når det er relevant.

Den midlertidige anvendelse begynder den første dag i den anden måned efter datoen, hvorpå Den Europæiske Union og Cuba underretter hinanden om følgende:

- a) for Unionen: at den har afsluttet de interne procedurer, der er nødvendige i så henseende, med angivelse af de dele af aftalen, der finder midlertidig anvendelse, og
 - b) for Cuba: at landet har afsluttet de interne procedurer, der er nødvendige i så henseende, og hvorved det bekræfter sin tilslutning til de dele af aftalen, der finder midlertidig anvendelse.
4. Denne aftale indgås for et ubestemt tidsrum. Hver part kan skriftligt meddele den anden part, at den agter at opsiges aftalen. Opsigelsen får virkning seks måneder efter datoen for meddelelsen.
 5. Meddelelser i henhold til denne artikel sendes for Den Europæiske Unions vedkommende til Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union og for Republikken Cubas vedkommende til Cubas udenrigsministerium, som er depositarer for denne aftale.

Artikel 87

Ændring

Denne aftale kan ændres ved skriftlig aftale mellem parterne. Sådanne ændringer træder i kraft på en dato, der aftales af parterne, efter afslutning af deres respektive retlige krav og procedurer.

Artikel 88

Territorial anvendelse

Denne aftale gælder på den ene side for de områder, hvor traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde finder anvendelse, og på de i disse traktater fastsatte betingelser og på den anden side for Republikken Cubas område.

Artikel 89

Autentiske tekster

Denne aftale er udfærdiget i to eksemplarer på bulgarsk, dansk, engelsk, estisk, finsk, fransk, græsk, italiensk, kroatisk, lettisk, litauisk, maltesisk, nederlandsk, polsk, portugisisk, rumænsk, slovakisk, slovensk, spansk, svensk, tjekkisk, tysk og ungarsk, idet hver af disse tekster har samme gyldighed.

TIL BEKRÆFTELSE HERAF har undertegnede befuldmægtigede, der er behørigt bemyndiget hertil, undertegnet denne aftale.

Voor het Koninkrijk België

Pour le Royaume de Belgique

Für das Königreich Belgien

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

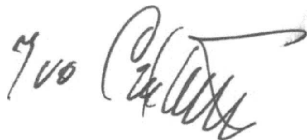
Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

За Република България

Za Českou republiku

For Kongeriget Danmark

Für die Bundesrepublik Deutschland

Eesti Vabariigi nimel

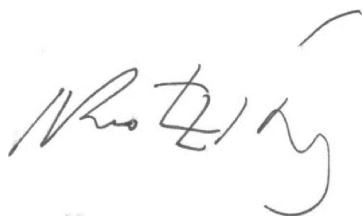

Thar cheann Na hÉireann

For Ireland

Για την Ελληνική Δημοκρατία

Por el Reino de España

Pour la République française

Za Republiku Hrvatsku

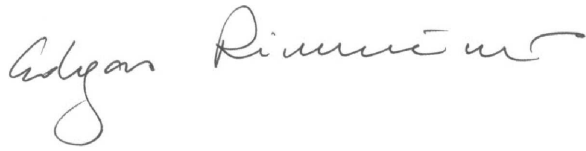
Per la Repubblica italiana

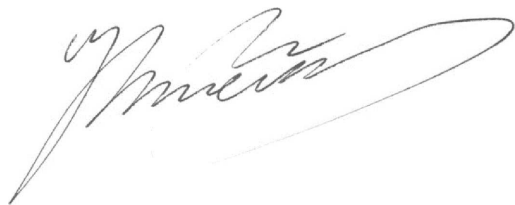
Για την Κυπριακή Δημοκρατία

Latvijas Republikas vārdā –

Lietuvos Respublikos vardu

Pour la Grand-Duché de Luxembourg

Magyarország részéről

Għar-Repubblika ta' Malta

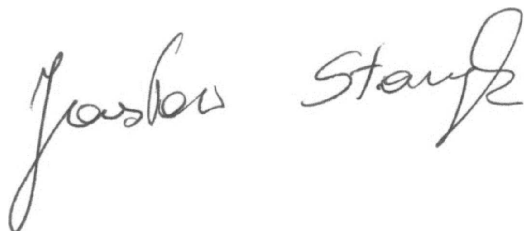
Voor het Koninkrijk der Nederlanden

Für die Republik Österreich

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Pela República Portuguesa

Pentru România

Za Republiko Slovenijo

Za Slovenskú republiku

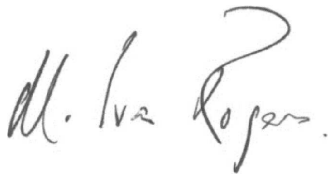
Suomen tasavallan puolesta
För Republiken Finland

För Konungariket Sverige

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

За Европейския съюз
Por la Unión Europea
Za Evropskou unii
For Den Europæiske Union
Für die Europäische Union
Euroopa Liidu nimel
Για την Ευρωπαϊκή Ένωση
For the European Union
Pour l'Union européenne
Za Europsku uniju
Per l'Unione europea
Eiropas Savienības vārdā –
Europos Sąjungos vardu
Az Európai Unió részéről
Għall-Unjoni Ewropea
Voor de Europese Unie
W imieniu Unii Europejskiej
Pela União Europeia
Pentru Uniunea Europeană
Za Európsku úniu
Za Evropsko unijo
Euroopan unionin puolesta
För Europeiska unionen

Por la República de Cuba